SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:2534

av Camilla Brodin m.fl. (KD)

Hela Sverige ska fungera

Innehållsförteckning

Förslag till riksdagsbeslut....3
En levande landsbygd....16
Så gör vi för att hela Sverige ska fungera....18
Så kan ett starkare Sverige möta framtiden....18
Infrastruktur som fungerar....19
Sveriges bilvänligaste parti....20
Vägföreningarnas bästa vän....20
Flyget – Ett nationellt intresse....21
Arlanda och Bromma....21
Tillväxten av drönartrafiken....22
Bättre förutsättningar för järnvägen....22
Bredband och post....23
Prioriterade hamnar....24
AI i vardagen....24
Båtpendling....24
Cykelhuvudleder....25
Ett hem att drömma om....25
Upphäv det generella strandskyddet....27

Maxtaxa för boende 27
Rekommenderad norm för bygglovskostnader....28
Avskaffad stämpelskatt....29
En bostad för alla 29
Vatten och avlopp att lita på 30
Ändrade avskrivningsregler för kommuner....31
Starkare påtryckningsmedel mot oseriösa fastighetsägare 31
Avskaffad reavinstskatt 31
Välfärd med växtvärk....32
Riskdelning för nybyggarkommuner....33
Begränsa riksintressen – Snabbspår för krångliga tillstånd....35
Övergångshantering av snabbspår via förordning 36
Länsstyrelser med garantier för företagande 36
Se över länsstyrelsernas organisation – Inrätta expertlänsstyrelser....37
Begränsa sakägarskapet....37
Stärkt samhällsgemenskap vid tillväxt 38
Mänskliga möten 39
Tro på svenskt jordbruk....40
Mer svensk mat....41
Jordbrukspolitiken 41
Livsmedelsproduktion är en del av vår beredskap 42
Undantag från beteskravet 43
Underlätta och främja livsmedelsexporten 44
Ersättning vid skördekatastrofer....44
Jordbruk ska inte vara miljöfarlig verksamhet 45
Regler, regler, regler....45
Aktivistisk brottslighet....47
Vildsvinen....47
Äganderätten....48

Fiske – En viktig del av vår försörjning 48
Tro på svenskt skogsbruk 49
Minska Sveaskogs ägande av skog – Stärk det privata skogsbruket 50
Reformera målet Levande skogar 50
Förändra tillämpningen av Århuskonventionen 51
Nyttja torvens potential 52
Den svenska jakten 53
Rovdjuren 53
En modern och effektiv viltförvaltning 54
Värna jakten i hela Sverige 55
Rimliga regler för laglydiga jägare 55
Realism och långsiktighet i jaktpolitiken 56
Värna skjutbanorna 56
Långsiktig och ändamålsenlig naturvård 57
Allemansrätten 57
Ett värdefullt naturarv 58
Begripligt och rättssäkert artskydd 59

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska öka produktionen av mat och stärka landets självförsörjning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge svenska bönder rätt förutsättningar genom att fortsätta arbetet med att minska regelbördan och sänka böndernas kostnader ytterligare och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om jaktens betydelse som naturvård, friluftsliv och kultur och tillkännager detta för regeringen.

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förenklade regler för skyddsjakt och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av rimliga rovdjursstammar och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om säkrad tillgång till jaktskyttebanor och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undanröja hinder för jakt på säl och skarv och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lösa konflikter mellan rennäringen och industriell utveckling samt värna allas rätt att jaga på statens mark och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten, och inte samebyarna, ska upplåta jakt och fiske på statens mark och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samernas rättigheter som urfolk ska respekteras samtidigt som förutsättningarna för jobb, företagande och samhällsutveckling stärks, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att lokalsamhällen får del av den ekonomiska vinningen vid etablering av exempelvis vindkraftsparker, solcellsanläggningar och gruvor och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett långsiktigt hållbart system för investeringar i enskilda vägar, inklusive möjligheten för vägföreningar att ansöka om medel för större underhålls- och förstärkningsprojekt, och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkra kvaliteten på naturbruksutbildningarna och öka antalet vuxenutbildningar inom jord, skog och trädgård för att möjliggöra för yrkesbytare och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa det generella strandskyddet, säkra allmänhetens tillgång till strandlinjen och låta kommunerna avgöra var och hur stränder ska ges ett särskilt skydd och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Teracom ett nationellt uppdrag att säkerställa bredbandsinfrastrukturen, samla den

bredbandsverksamhet som i dag bedrivs av statliga aktörer och lägga grunden till ett robust nationellt bredbandsnät, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förenkla och liberalisera tillståndsprocesser och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska fortsätta leda klimatomställningen inom EU genom att säkerställa tillgången till kritiska råvaror och fossilfri energi och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska ha samma klimatmål som Europeiska unionen samt verka för att EU ställer krav på övriga världen att begränsa sina klimatskadliga utsläpp och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa generella tullar riktade mot länders användning av kolkraft och använda intäkterna till klimatåtgärder i utvecklingsländer och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka produktionen i jordbruket, skogen, gruvnäringen samt i tech- och tjänsteföretagen för att hela Sverige ska växa och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fullfölja avbetalningen av Sveriges underhållsskuld för vägar och järnvägar samt investera i nya väg- och järnvägsprojekt och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa tillgången till drivmedel i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en större andel av de statliga infrastruktursatsningarna ska allokeras till väginvesteringar och vägunderhåll och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för en god miljö i kombination med teknikneutralitet avseende fordons- och motorteknik och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att upprätthålla offentligt stöd till forskning och utveckling av nya drivmedel med nettonollutsläpp av växthusgaser och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett utökat statligt basutbud av flygplatser inom Swedavia samt ett statligt övertagande av kommunala och regionala flygplatser och tillkännager detta för regeringen.

27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samtliga statliga och kommunala flygplatser ska pekas ut som beredskapsflygplatser och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fortsätta stärka det statliga driftstödet till de icke-statliga flygplatserna och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge det nya Swedavia ett tydligt militärt och civilförsvarsinriktat uppdrag och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över ägardirektivet för det nya nationella Swedavia i syfte att säkerställa väl fungerande general aviation-trafik, inklusive privatflyg, helikopterflyg, polisflyg, ambulansflyg, brandflyg, statsflyg och flygskoleverksamhet, samt möjliggöra drönartrafik i hela landet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla Arlanda flygplats för att kunna hantera ett större antal flygrörelser än i dag och för att stärka Sveriges konkurrenskraft och tillväxt, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrikespassagerare på Arlanda flygplats ska hanteras via en egen terminal som möjliggör god och effektiv service, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda Bromma flygplats som en framtida bas för general aviation och avancerad drönartrafik, med särskilt fokus på användning för lättare luftfart och ny teknik, och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att effektivisera Trafikverket genom ett tydligare fokus och ett centralt systemansvar för väg- respektive järnvägsområdet och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta ett statligt infrastrukturbolag med uppdrag att genomföra vissa investeringar i väg- och järnvägsnätet samt att, vid en bolagisering av Malmbanan, låta detta bolag förvalta järnvägen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge en lämplig myndighet i uppdrag att revidera och säkerställa att statliga väg- och spåraktörer

fullgör ingångna avtal med kommuner och regioner, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra statligt stöd för att bygga ut mobiltäckningen, särskilt längs med vägar och järnvägar, och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om posten och vikten av tillgång till lokal nyhetsförmedling i glesbygd och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en ny hamnutredning med beaktande av Sveriges medlemskap i Nato samt säkerställa att olämpligt utländskt ägande av svenska hamnar förhindras och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av väl fungerande AI- och IT-strategier inom samhällsviktig verksamhet mot bakgrund av den teknikutveckling som sker inom fordonssektorn, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om båtpendling och tillkännager detta för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra statlig medfinansiering av fristående cykelvägar och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en nationell klassifikation av cykelbanor i syfte att höja deras standard och status i trafikplaneringen och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en så kallad en och en halvmetersregel vid omkörning av cyklister på landsväg och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att främja bättre planering av säkra cykelvägar, exempelvis till skolor, och tillkännager detta för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att främja en ny egnahemsrörelse och tillkännager detta för regeringen.
47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa länsstyrelsernas veto mot bygglov i strandnära lägen och tillkännager detta för regeringen.

48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kommunerna bör ges ett tydligt ansvar att kontinuerligt effektivisera den avgiftsfinansierade verksamheten, med utgångspunkt i självkostnadsprincipen och med hänsyn till rimliga krav på produktivitet och effektivitet, och tillkännager detta för regeringen.
49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i lag precisera vilka kostnader som får ingå i självkostnadsprincipen för taxor och avgifter och tillkännager detta för regeringen.
50. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa transparenskrav på kommunala taxor och avgifter, så att det på varje faktura till den enskilde tydligt framgår och specificeras vad som ingår i kostnaden man betalar, och tillkännager detta för regeringen.
51. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ha statligt reglerade pristak för verksamhet som inte bör variera geografiskt, exempelvis kostnader för bygglov, och tillkännager detta för regeringen.
52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten bör genomföra en total översyn av plan- och bygglagen för att på sikt kunna införa en rekommenderad bygglovsnorm för kommunerna och tillkännager detta för regeringen.
53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Riksrevisionen mandat att utföra granskning av kommunal verksamhet som helt eller delvis finansieras av taxor och avgifter och tillkännager detta för regeringen.
54. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en statligt reglerad avgiftsnorm för bygglov och tillkännager detta för regeringen.
55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att detaljplaner som överensstämmer med översiktsplanen bör hanteras med ett förenklat överklagandeförfarande och tillkännager detta för regeringen.
56. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Lantmäteriets avgifter för avstyckning av tomter och tillkännager detta för regeringen.
57. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa stämpelskatten och skatten vid inteckningar av lån och tillkännager detta för regeringen.
58. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera hyressättningssystemet och införa en friare hyressättning för att minska de

ekonomiska klyftorna mellan första- och andrahandsmarknaden och tillkännager detta för regeringen.

59. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa krav på att en andel av bostadsbeståndet avsätts som sociala bostäder som ska förmedlas efter behov och tillkännager detta för regeringen.
60. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten bör erbjuda kreditgarantier på lån upp till 20 år för investeringar i kommunal va-verksamhet i syfte att täcka dess underhållsskuld och tillkännager detta för regeringen.
61. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten subventionerar 0,5 procentenheter av räntan på lån för va-investeringar för att göra dessa investeringar mer ekonomiskt hållbara och tillkännager detta för regeringen.
62. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa en långsiktig och stabil va-planering genom en lagändring som medger att upparbetade överskott får användas för va-investeringar under minst tio år, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
63. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att påtvingad anslutning till kommunalt va endast ska få ske efter att brister i den enskilda anläggningen har påvisats samt efter att det visats att anslutning utgör en bättre lösning ur miljö- och hälsosynpunkt, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
64. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge en befintlig myndighet ett samlat ansvar för va-frågor i hela landet samt befogenhet att granska kommunala beslut innan en va-sanering genomförs, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
65. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att låta kommuner låna från Riksgälden för investeringar inom va och tillkännager detta för regeringen.
66. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillåta att kommuner skriver av kostnader för investeringar i bostäder och lokaler under en längre tidsperiod än i dag, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
67. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge kommunerna kraftfullare verktyg för att komma till rätta med oseriösa fastighetsägare samt att möjliggöra snabba och effektiva sanktioner mot fastighetsägare som skräpar ned eller missköter sina fastigheter, utan möjlighet att kringgå sanktioner eller myndighetskrav, och tillkännager detta för regeringen.

68. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge kommunerna större möjligheter att ingripa mot och överta ödehus, som utgör problem på många mindre orter, och tillkännager detta för regeringen.
69. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa reavinstbeskattningen genom stegvis nedtrappning och tillkännager detta för regeringen.
70. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge nybyggarkommuner del av ökade intäkter från den allmänna löneavgiften som en riskdelningsmekanism för kommuner som behöver genomföra stora investeringar i samband med omfattande industrietableringar och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
71. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en tillväxtbonus som baseras på daglönesumman och antalet arbetstillfällen och tillkännager detta för regeringen.
72. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera skatteutjämningssystemet så att det innehåller tydliga incitament för kommunal tillväxt samt ger kommuner bättre möjligheter att hantera nödvändiga investeringar vid snabb expansion, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
73. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en statlig kreditgarantinämnd för nybyggarkommuner som står inför omfattande lånebehov, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
74. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en årlig statlig subvention motsvarande 1 procent av kreditgarantierna under 25 år som stöd för nybyggarkommuners investeringar och tillkännager detta för regeringen.
75. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra för Norrlandsfonden att finansiera bostadsbyggande i hela landet som ett led i ett större statligt åtagande för att möjliggöra fler investeringar och tillkännager detta för regeringen.
76. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ändrade avskrivningsregler för kommuner med stora samhällsomvandlingar och tillkännager detta för regeringen.
77. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa kreditgarantier för bostadsbyggande i etablerings- och expansionskommuner och tillkännager detta för regeringen.

78. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en minskning av såväl antalet anspråk på områden av riksintresse som dessa områdens samlade areella utbredning och tillkännager detta för regeringen.
79. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att begränsa riksintressemyndigheters möjlighet att överklaga varandras beslut och tillkännager detta för regeringen.
80. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en ventil och ett snabbspår för att väga olika riksintressen mot varandra i tillstånds- och planeringsprocesser och tillkännager detta för regeringen.
81. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samhällsekonomiska vinster ska beaktas i större utsträckning i tillståndsprocesser och tillkännager detta för regeringen.
82. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra för regeringen att förordna fram beslut som brådskar för att säkra den gröna omställningen samt stärka Sveriges oberoende och beredskap och tillkännager detta för regeringen.
83. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samhällsekonomiska vinster ska beaktas i tillståndsprocesser för industrisatsningar och tillkännager detta för regeringen.
84. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en tjänstegaranti för länsstyrelsernas handläggning, inklusive nationella rutiner för hur ärenden ska hanteras, och tillkännager detta för regeringen.
85. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att länsstyrelserna ska utveckla sitt arbete med bemötande i kontakten med enskilda och företag, exempelvis enligt en NKI-modell, och tillkännager detta för regeringen.
86. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att tjänstemän som arbetar med service och handläggning av företagsärenden har god förståelse för företagandets villkor, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
87. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda länsstyrelsernas organisation, inklusive möjligheten att renodla verksamheten så att vissa länsstyrelser specialiseras inom särskilda områden och hanterar ärenden för hela landet, och tillkännager detta för regeringen.

88. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att begränsa omfattningen av sakägarskapet i tillståndsprövningar och tillkännager detta för regeringen.
89. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge länsstyrelserna i uppdrag att samordna statens synpunkter på detaljplaner och andra tillstånds- och prövningsärenden, så att staten talar med en röst, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
90. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa avgifter för överklaganden i tillståndsprocesser och tillkännager detta för regeringen.
91. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av samhällsgemenskap vid stora nyetableringar och tillkännager detta för regeringen.
92. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka konsumenternas tillgång till kundservice genom ökade krav på tillgänglig kundtjänst samt krav på att större företag ska erbjuda en fysisk kundtjänst eller ett telefonnummer där konsumenter enkelt kan få kontakt med en person för att avsluta prenumerationer och abonnemang eller reklamera varor, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
93. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa statliga medborgarkontor med fokus på myndighetskontakter, statlig service i glesbygd samt att erbjuda utrymmen till andra samhällsviktiga aktörer och tillkännager detta för regeringen.
94. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda och föreslå regler som säkerställer markägarens acceptans och markägarens medgivande innan kommersiellt nyttjande av privat ägd mark och tillkännager detta för regeringen.
95. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra kommersiella aktörers ansvar vid skador, återställande och kostnader samt markägares möjligheter att få ersättning och tillkännager detta för regeringen.
96. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en naturkanon som listar vårt värdefulla naturarv, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
97. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkra upp stöd till skötsel av vandringsleder och naturområden för rekreation och friluftsliv och tillkännager detta för regeringen.

98. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveriges livsmedelsproduktion ska öka kraftigt och att vi ska nå en självförsörjningsgrad av livsmedel på minst 75 procent och tillkännager detta för regeringen.
99. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att EU:s och den svenska jordbrukspolitiken ska inriktas tydligt på produktion och konkurrenskraft och i möjligaste mån innehålla nationell medfinansiering, inte minst till lantbruket i norra Sverige, samt säkra att återflöden från CAP-budgeten hamnar där de hör hemma, hos jordbrukarna, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
100. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lantbrukare och nyckelpersonal som huvudregel ska krigsplaceras i lantbruket och tillkännager detta för regeringen.
101. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att robusthetsstödet ska fortsätta utvecklas och tillkännager detta för regeringen.
102. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att energiförsörjningen ska stärkas genom att skapa bättre förutsättningar för gårdsbaserad biogasproduktion och tillkännager detta för regeringen.
103. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om inhemsk produktion av drivmedel för dieselfordon och tillkännager detta för regeringen.
104. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att högproduktiv jordbruksmark ska skyddas från exploatering och tillkännager detta för regeringen.
105. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska ge uppdrag till Jordbruksverket att utreda om att ge vissa mjölkgårdar med lösdrift undantag från beteskravet och tillkännager detta för regeringen.
106. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fortsätta satsa på svensk livsmedelsexport och tillkännager detta för regeringen.
107. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda införandet av någon form av fond för katastrofskador inom jordbruket och tillkännager detta för regeringen.
108. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att jordbruk bör klassas som en miljöpåverkande, inte en miljöfarlig, verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
109. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera miljöbalken utifrån målsättningen ökad livsmedelsproduktion, ökad frihet för

landets bönder samt bättre förutsättningar för företagande, investeringar och tillväxt i hela landet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

110. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Förenklingsrådet i uppdrag att tillsammans med branschföreträdare genomlysa svensk EU-implementering retroaktivt och tillkännager detta för regeringen.

111. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om principen ”en regel in, två regler ut” och en underlättad inrapportering till myndigheter och tillkännager detta för regeringen.

112. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att statens förvaltningsmodell och myndighetskulturerna ska reformeras i grunden för snabbare beslut och tillkännager detta för regeringen.

113. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att straffen för brottslig aktivism ska skärpas och tillkännager detta för regeringen.

114. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vildsvinsstammen ska minska kraftigt samt att länsstyrelsens mandat kring skyddsjakt utökas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

115. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka skyddet för äganderätten och tillkännager detta för regeringen.

116. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att modernisera terrängkörningslagen i syfte att underlätta för markägare att framföra terrängfordon på sin egen mark och tillkännager detta för regeringen.

117. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Livsmedelsverket, Statens jordbruksverk och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) i uppdrag att integrera det svenska yrkesfisket, vattenbruket och beredningsindustrin längs kusterna i den nationella livsmedelsberedskapen och civila beredskapen och tillkännager detta för regeringen.

118. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att modernisera fördelningssystemet för fiskerättigheter inom det demersala fisket och tillkännager detta för regeringen.

119. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveaskog ska sälja 30 000 hektar produktiv skogsmark årligen och tillkännager detta för regeringen.

120. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kompensationsprinciper i jordförvärvslagen ska ses över med syftet att skydda och stärka den privatägda andelen mark i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

121. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera miljömålet Levande skogar, redovisa effekter på jobb och landsbygdsföretagande och tillkännager detta för regeringen.
122. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den svenska modellen för skogsbruk, ståndortsanpassning och trakthyggesbruk ska värnas och tillkännager detta för regeringen.
123. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillämpningen av Århuskonventionen behöver förändras för att inte ge orimliga konsekvenser genom överklagningar av parter som ej är direkt berörda av frågan, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
124. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att klassa skogsbruket som samhällsviktig verksamhet och att kravet på lokal anknytning ska stärkas för organisationer som överklagar samt att pågående markanvändning ska få ett starkare skydd i miljöprövningar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
125. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppdra till ansvariga myndigheter att för sina vägledningar till länsstyrelserna inte betrakta redan dikade torvmarker vilka inte återställts fullt ut som våtmark vid prövning av tillstånd för torvbruk, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
126. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att betrakta dikad mark vilken inte återställts fullt ut som mark för skogs- eller jordbruk och tillkännager detta för regeringen.
127. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den svenska vargstammen ska vara 170 individer, att det ska bli lättare att freda jakthundar från rovdjursangrepp samt att lokala förutsättningar och acceptans ska beaktas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
128. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en fördjupad samförvaltning av den skandinaviska vargpopulationen och tillkännager detta för regeringen.
129. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en jakt- och viltvårdsmyndighet som ska ansvara för licenshantering och viltförvaltning, att beslutsvägarna ska bli kortare och tydligare samt att jägarnas erfarenheter ska tas tillvara i större utsträckning och tillkännager detta för regeringen.
130. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en decentraliserad förvaltning av jakt- och fiskerättigheter och tillkännager detta för regeringen.

131. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att rennäringens ställning i markpolitiken bör ses över samt att olika samhällsintressen ska vägas mer likvärdigt mot varandra och tillkännager detta för regeringen.
132. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att byte av vapen inom samma klass ska kunna ske utan ny licensprövning och tillkännager detta för regeringen.
133. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regelkrångel ska minska och regler utformas med större hänsyn till laglydiga jägare och tillkännager detta för regeringen.
134. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att jaktpolitiken ska bygga på vetenskap, praktiska erfarenheter och en god förståelse för jaktens betydelse för viltförvaltningen och landsbygden och tillkännager detta för regeringen.
135. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att blyammunition ska tillåtas tills fullgoda alternativ finns och tillkännager detta för regeringen.
136. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skjutbanor bör klassas som kritisk infrastruktur, skjutbanor finnas i hela landet, regelverk och tillståndsprocesser förenklas för befintliga och nya skjutbanor och totalförsvarets behov av skjutbanor beaktas vid planering och myndighetsbeslut, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
137. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kunna ompröva skyddsbeslut om naturvärden väsentligt förändrats, naturvården prioriterar kvalitet före arealmål för skydd så att resurser används där de gör störst nytta, och tillkännager detta för regeringen.
138. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att allemansrätten behöver en grundlig översyn för att fortsatt vara garanten för en rättvis tillgång till skog och mark utan att markägarens äganderätt påverkas på ett oskäligt sätt, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
139. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsynen av artskydd och skogsbruksåtgärder behöver bli mer sammanhållen och därför bör samlas hos Skogsstyrelsen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

En levande landsbygd

Det finns delar av Sverige som ofta glöms bort, inte bara i debatten utan även i de politiska beslut som fattas. Vi tror på ett Sverige som bryggar över den klyfta som riskerar att ställa stad mot land. Hela landet ska ha förutsättningar för att vara levande och företagsamt.

Sverige ser olika ut på olika platser. Ändå talas det ofta om landsbygd på ett förenklat sätt som förminskar vårt lands mångfald och människorna som bor på landsbygden. På samma sätt som stadens villaförort och utanförskapsområden skiljer sig från varandra, finns det flera olika landsbygder och glesbygder. Kristdemokraterna vill skapa förutsättningar för alla att kunna förverkliga sina grundläggande önskemål och behov. Här behöver välfärden finnas med friskvård och sjukvård, kunskap med skola och högre utbildning. Här behöver vardagens trygghet säkras med polis och rättsväsende och för att livet ska fungera måste möjligheten finnas med kommunikationer, drivmedel och mathandel till rimliga priser.

Här behöver vi säkra svensk matproduktion, för utan mat fungerar ingenting. Inte försvaret, inte skolan, inte vården. Svensk mat är dessutom producerad med ett stort ansvarstagande för både djur och natur. Svenska bönder är ett föredöme i världen.

Här behöver vi också säkra vårt oberoende. Den internationella turbulensen med regionala fullskaliga krig, hybridkrig i vårt närområde och globala handelskrig visar tydligt på behovet av att Sverige måste kunna stå starkt och stärka vår motståndskraft. Sverige behöver en ny era för samhällsbyggare. Vi behöver förenkla beslutsprocesser, snabbt reformera ekonomin och stärka samhället för att kunna vara världsledande imorgon.

I dag kan en enskild fågel eller en liten planta sätta stopp för viktiga investeringar. Så får det inte vara. Sverige hålls tillbaka av överregleringar. Trots att vi under de senaste åren gjort flera förenklingar och investeringar, dras vi fortfarande med problem som orsakats av en bristande politisk vilja att prioritera innovation och entreprenörskap, infrastruktur och etableringar. Här behövs fortsatta satsningar för att Sverige inte ska tappa placeringar i välståndsligan.

Sverige har en fantastisk natur som ger förutsättningar för livskraftigt jordbruk, skogsbruk, fiske och jakt. För att hela Sverige ska kunna leva måste vi förvalta och utveckla handel, entreprenörskap, kommunal service, äganderätt, allemansrätt, boende, infrastruktur och energiförsörjning. När vi gör detta kan vi se ett Sverige som reser sig.

Så gör vi för att hela Sverige ska fungera

Sverige ska öka produktionen av mat och stärka vår självförsörjning. För att detta ska vara möjligt behöver svenska bönder ges rätt förutsättningar. Det omfattande arbetet med att rensa i regelbördan ska fortsätta och böndernas kostnader sänkas ytterligare.

Jakt är både naturvård, friluftsliv och en kultur som har stor betydelse i hela landet. Reglerna för skyddsjakt bör förenklas, rovdjursstammarna hållas på rimliga nivåer och tillgången till jaktskyttebanor säkras. Hinder för jakt på säl och skarv ska undanröjas. EU-förbudet mot handel med sälprodukter ska hävas, sälpopulationerna minska och skarvstammen sänkas till gynnsam bevarandestatus.

Konflikterna mellan rennäringen och industriell utveckling behöver lösas. Samtidigt ska allas rätt att jaga på statens mark värnas. Det är staten, inte samebyar, som ska upplåta jakt och fiske på statens mark. Samernas rättigheter som urfolk ska respekteras, samtidigt som förutsättningarna för jobb, företagande och samhällsutveckling stärks.

Lokalsamhällen ska få del av den ekonomiska vinningen när exempelvis vindkraftsparker, solcellsanläggningar och gruvor etableras. Vår regering har tagit flera steg i denna riktning i form av nya ekonomiska incitament, inte minst avseende energislag. Kristdemokraterna vill fortsätta utveckla modeller som stärker den lokala nyttan av dessa näringar och ökar acceptansen för nya etableringar, och föreslår därför en översyn av mineralavgiften och tillhörande skatter. Ett långsiktigt hållbart system för investeringar i enskilda vägar bör också utredas, där vägföreningar ges möjlighet att ansöka om medel för större underhålls- och förstärkningsprojekt.

För att stärka de gröna näringarna behöver kvaliteten på naturbruksutbildningarna säkras och antalet vuxenutbildningar inom jord, skog och trädgård öka, så att fler yrkesbytare kan ta steget in i branschen.

Det generella strandskyddet bör avskaffas samtidigt som allmänhetens tillgång till strandlinjen säkras. Kommunerna ska avgöra vilka områden som är skyddsvärda och var det får byggas.

För att stärka den digitala infrastrukturen i hela landet bör Teracom ges ett nationellt uppdrag att säkerställa bredbandsinfrastrukturen, och all bredbandsverksamhet som idag bedrivs av statliga aktörer samlas hos bolaget.

Så kan ett starkare Sverige möta framtiden

För att hela Sverige ska kunna växa krävs bättre förutsättningar för investeringar, produktion och infrastruktur. Tillståndsprocesserna behöver förenklas och liberaliseras

för att viktiga satsningar ska kunna genomföras snabbare. En ventil och ett snabbspår bör införas för att kunna väga olika riksintressen mot varandra, där även samhällsekonomiska vinster ges större betydelse i tillståndsprocesserna. Antalet riksintressen och deras areella utbredning bör samtidigt minska för att skapa bättre möjligheter till utveckling och företagande.

Sverige ska fortsätta leda klimatomställningen inom EU genom att gå före i arbetet med att säkerställa tillgången till kritiska råvaror och fossilfri energi. Sverige bör ha samma klimatmål som EU, samtidigt som EU ska ställa krav på övriga världen att börja begränsa sina klimatskadliga utsläpp. För att stärka de globala incitamenten att minska utsläppen bör generella tullar införas som riktas mot länders användning av kolkraft, där intäkterna används för att finansiera klimatåtgärder i utvecklingsländer.

Hela Sverige ska växa genom ökad produktion i jordbruket, skogen, gruvorna samt i tech- och tjänsteföretagen. För att möjliggöra detta krävs väl fungerande transporter i hela landet. Avbetalningen av Sveriges underhållsskuld för vägar och järnvägar ska fullföljas samtidigt som investeringar görs i nya väg- och järnvägsprojekt. Tillgången till drivmedel måste också säkerställas i hela landet så att människor och företag kan fortsätta verka och utvecklas oavsett var i Sverige de finns.

Infrastruktur som fungerar

Infrastrukturen är samhällets blodomlopp och helt avgörande för att hela Sverige ska fungera. En god infrastruktur gynnar alla, familjer, företag och tillväxt. Trots detta är många svenska vägar och järnvägar i kritiskt skick och hotar industrins behov av transporter, fungerande regionala arbetsmarknader och krav på snabba persontransporter. Sverige måste få till ett byggande i högt tempo av vägar, järnväg, flyg, hamnar och nätkapacitet samtidigt som finansieringen av viktiga infrastrukturprojekt framöver inte enkom kan ske via nya satsningar från statens budget.

Vår regering har under föregående mandatperiod sjösatt den största satsningen på infrastruktur i modern tid genom att tillskjuta drygt 200 miljarder kronor ytterligare till och med 2037. Trots att cirka 60 procent av vägnätet är byggt före 1970 och har en teknisk livslängd på ca 50 år så ges med regeringens satsning förutsättningar att bygga bort 100 procent av underhållsskulden på vägsidan. Det är viktigt, dåliga och illa fungerande transportleder leder exempelvis till att utryckningstiden för ambulans, polis och räddningstjänst blir längre.

Vi förordar teknikneutralitet istället för en ensidig fokusering på enskilda motortekniker i syfte att utveckla moderna fordon med miljövänlig teknik utan CO2-utsläpp. En utveckling av framtidens järnväg kräver förändringar av dagens organisation och finansiering, vi förordar exempelvis att Malmbanan bolagiseras. För flyginfrastrukturen är ett statligt huvudmannaskap vägen framåt, driftansvaret för flygplatser flyttas från kommunerna och regionerna till staten. Vi föreslår att en huvudansvarig aktör ges i uppdrag att säkerställa en tillgänglig och tillförlitlig bredbandsuppkoppling i hela landet, idag vilar det ansvaret på ett flertal olika privata och statliga operatörer.

Sveriges bilvänligaste parti

Bilen och vägtransporter är och kommer inom överskådlig tid vara vårt absolut viktigaste transportmedel. 80 procent av persontransporterna sker med bil, 10 procent med buss. Inget annat transportslag skapar samma samhällsnytta och uppnår samma flexibilitet, vare sig för samhällets behov eller våra personliga behov. Trots det handlar det mesta av samhällsdebatten om satsningar på tåg. De politiska besluten speglar denna debatt genom att de största nyinvesteringarna går till järnvägen. Kristdemokraterna har i regeringsställning påbörjat en viktig förändring där den destruktiva trenden med för lite medel till vägunderhåll nu bryts och allt eftersatt vägunderhåll kan återtas. Det arbetet behöver fortsätta med nödvändiga nya investeringar i förbättrad väginfrastruktur. Transporternas påverkan på klimat och miljö ska inte minskas genom färre resor och transporter, utan genom en omställning av fordonsflottan, en flotta som ska ha tillgång till ett välfungerande och modernt vägnät.

Vägföreningarnas bästa vän

De enskilda vägarna utgör större delen av det svenska vägnätet och är en förutsättning om ”hela Sverige ska fungera”. Det är dock enkelt att konstatera att de enskilda vägarna inte får tillgång till statliga och kommunala investeringar på ett sätt som motsvarar deras betydelse. Därför har regeringen höjt anslaget till enskilda vägar. I praktiken upprätthålls den större delen av vårt vägnät av civilsamhället och privatpersoner.
Vi har ett regelverk som är ålderdomligt och inte lever upp till de behov som finns. Regelverket måste ge tillräckliga förutsättningar så att mer resurser för investeringar och underhåll kan tillföras de enskilda vägsamfälligheterna. Det finns ett upparbetat

behov varför staten bör utöka sin medfinansiering av de enskilda vägarna. Det är också viktigt att stat och kommun inte överlåter till civilsamhället och tvingar dem att ta över ansvaret för en större del av vägnätet än idag, vilket skulle skada förutsättningarna för liv och verksamhet på landsbygden. Detta gäller såväl för de enskilda vägarna som de belysningsanläggningar utmed dessa som staten i snabb takt håller på att avveckla.

Flyget – Ett nationellt intresse

Att kunna flyga till en rimlig peng är en nödvändighet för vårt land och flyget är en del av den nationella kollektivtrafiken. Idag ägs 32 flygplatser av kommuner och regioner och deras existens är ofta föremål för debatt, mestadels på grund av en skakig ekonomi. Dagens statliga basutbud av flygplatser är inte tillräckligt för att täcka det behov som finns, inte minst i ett totalförsvarsperspektiv och för samhällsnyttig flygtrafik såsom brand-, ambulans-, polis och militärflyg. Vi menar att staten ska ta ett samlat grepp över de kommunala och regionala flygplatserna, för att skapa långsiktighet och ekonomisk stabilitet för flygets infrastruktur. Ett förslag är att utöka det statliga basutbudet som Swedavia ansvarar för och utreda om detta bör innefatta ett statligt övertagande av kommunala och regionala flygplatser. Samtidigt bör Swedavias uppdrag breddas så att det också innefattar uppgiften att bistå Försvarsmakten vid övning och kris, liksom garantera tillgänglighet för det samhällsnyttiga flyget. Swedavia ska också få ett tydligare samhällsuppdrag, så att tillgången säkerställs också för den privata flygverksamheten i form av helikoptrar, flygskolor och privatflyg. Utöver detta bör det statliga driftstödet stärkas för att öka bärkraftigheten för de icke-statliga flygplatserna.

Arlanda och Bromma

Det har blivit tydligt hur Stockholm allt snabbare förlorat i konkurrensen om det internationella flyget. Det är inte bara en Stockholmsfråga. Att ha ett välfungerande och attraktivt nationellt nav för flyget skapar förutsättningar för konkurrenskraft och en fungerande infrastruktur för hela landet. Många år av en njugg politisk inställning till flyget (flygskatt, flygskam, resepolicys som exkluderar flyget), liksom SAS ökade fokus på Köpenhamn, har skadat Arlanda och huvudstadens flyginfrastruktur. För att bryta utvecklingen krävs förändrad skattelagstiftning, satsningar på nya moderna bränslen och investeringar i längre banor på Arlanda, kapacitet att bygga ytterligare en start- och landningsbana, fler uppställningsplatser, bättre kommunikationer till och från

flygplatsen och en smidig hantering av inrikesresenärerna. Den utredning om flygets betydelse i en förändrad omvärld som presenterades i september 2026 är ett viktigt led i detta arbete.

Det är också viktigt att vi arbetar vidare med frågan hur den kvarvarande trafiken på Bromma (10 000 flygrörelser per år i form av privat-, helikopter-, polis-, ambulans, brand- och statsflyg samt flygskolor) ska tillgodoses, samt vilken roll Bromma eller andra alternativ kan spela för att möta totalförsvarsbehoven i Stockholmsområdet.

Tillväxten av drönartrafiken

Luftfarten står inför en omfattande förändring där olika typer av luftfarkoster, från små privata drönare till större obemannade farkoster för varu- och persontransporter, kommer att dela på luftrummet. Denna utveckling berör inte bara det civila samhället utan också Försvarsmaktens intressen, och ställer krav på en ny syn på både infrastruktur och luftrumshantering. Mindre drönare kan sannolikt operera från privat mark, men större farkoster kommer behöva egna baser för start och landning.

Det är inte lämpligt att denna typ av trafik blandas med traditionell flygtrafik på stora flygplatser som Arlanda. Mot denna bakgrund bör Bromma flygplats särskilt beaktas som en möjlig framtida nod för avancerad drönartrafik. Samtidigt behövs den nationella strategin, som nu tas fram, för hur Sverige ska hantera den växande drönarsektorn, både vad gäller säkerhet, regelverk, ansvarsfördelning och skydd av den personliga integriteten.

Kommunernas roll, behovet av särskild infrastruktur som drönarkorridorer samt tydliga regler för både näringsliv och privatpersoner är centrala delar. Med rätt förutsättningar kan Sverige ta en ledande position inom utvecklingen av både godstransporter och framtida persontrafik i luften.

Bättre förutsättningar för järnvägen

En del av problematiken kring bristande underhåll och funktionalitet i järnvägsnätet är förutom bristande politisk prioritering av resurser att Trafikverket inte fungerar optimalt och att kunskapen kring upphandlingar av järnvägsunderhåll och byggnation haltar i en stor organisation. Vi vill därför fortsätta att stärka det systemansvar som Trafikverket nu inför på central nivå för väg- respektive järnvägssidan. Det skapar tydligare fokus på samordnat genomförande och kostnadskontroll när underhåll och investeringar

samordnas centralt, till skillnad från tidigare regionalt och organisatoriskt utspridda verksamhetsmodell. Ett nytt statligt infrastrukturbolag bör också inrättas med möjlighet att organisera genomförandet av vissa investeringar, för att på så sätt skapa konkurrens och jämförelser till Trafikverkets arbetssätt.

Vi menar också att en utredning bör titta på om staten på sikt ska köpa in Arlandabanan för att underlätta trafiken i Stockholmsregionen, och att Malmbanan ska bolagiseras och fungera som ett dotterbolag. Vi har goda erfarenheter från Öresundsbron, som drivs i bolagsform. Den danska staten har låtit vinsterna från bolaget gå till investeringar i infrastruktur, medan den svenska staten fram till nyligen låtit vinsten gå in i statskassan. På detta område har vi något att lära av hur Öresundsbrokonsortiet fungerar och hur danskarna hanterar sin del. Kristdemokraterna har i regeringen nyligen beslutat att även Sverige kommer hantera intäkterna från avgifter på liknande sätt, genom att framtida intäkter från Öresundsbron kommer att användas för investeringar i infrastrukturen i regionen.

Bredband och post

Framtidens vård, infrastruktur, jordbruk och industri behöver fungerande uppkoppling dygnet runt. Fibernätet måste därför ses som en kritisk infrastruktur. Idag hanteras detta av ett flertal olika privata och statliga operatörer men det finns ingen som har det övergripande ansvaret för att det existerar ett väl fungerande och robust nät som klarar framtidens teknikutveckling. Samtidigt har hoten i form av terrorism, sabotage och krig ökat. Vi behöver ta ett samlat grepp kring den svenska bredbandsstrukturen. Vi menar att det statliga bolaget Teracom ska ges ansvaret att säkerställa en tillgänglig och tillförlitlig uppkoppling i hela landet. Teracom ansvarar redan i dag för delar av det offentliga bredbandsnätet som rör public service, polis, ambulans, räddningstjänst och försvar. Bolaget bör samla övriga statliga nät som idag drivs av Trafikverket och Svenska kraftnät för att lägga grunden till ett robust nationellt bredbandsnät. Det framtida uppdraget blir att förvalta, utveckla och investera i en nationell bredbandsinfrastruktur.

Det behöver också vidtas åtgärder för att utveckla mobiltäckning där det saknas förutsättningar för marknaden att bygga ut helt på egen hand. I dagsläget finns ett statligt stöd för att bygga ut bredband i glesbygd, det så kallade bredbandsstödet. Detta system bör utvecklas till att även omfatta utbyggnad av mobiltäckning, särskilt längs med vägar och järnvägar.

Den snabba digitaliseringen har ändrat hur vi kommunicerar och vi skickar betydligt färre brev idag än vid millennieskiftet. Posten är alltjämt viktig för många grupper i samhället och för beredskapssektorn. Kristdemokraterna vill säkerställa en tillgänglig, säker och kostnadseffektiv posttjänst även i fortsättningen. Det är viktigt att posten fungerar i hela landet, även vid kriser. Det är också viktigt att staten följer upp och främjar utdelningen av nyhetstidningar för att säkerställa att även boende i glesbygd har tillgång till lokal nyhetsförmedling.

Prioriterade hamnar

Trots att en hamnutredning genomfördes för 15 år sedan har väldigt lite hänt för att säkerställa att landets nätverk av hamnar är långsiktigt hållbart och möter dagens och framtidens behov. Det finns ingen samlad hamnstrategi som kommuner (som oftast äger hamnarna), regioner, stat, EU och transportnäringen kan samlas kring. Av dagens 150 hamnar kommer staten inte kunna garantera anslutande infrastruktur och en kraftsamling behöver ske kring de mest strategiska hamnarna. Den senaste utredningen gjordes också innan det svenska Natomedlemskapet var aktuellt och innan utvecklingen av nya bränslen tog fart. En ny hamnutredning måste därför göras där även säkerhetspolitiska hänsyn tas in.

AI i vardagen

Det pågår en dramatisk teknikutveckling inom fordonssektorn, vilket bl.a. omfattar drönare, självkörande fordon samt nya digitala övervaknings- och transportsystem. Denna utveckling kommer att kräva nya lagar och regleringar som i dag är svåra att förutse. Utöver att vi behöver ha beredskap att snabbt införa ny lagstiftning kräver den nya digitala tekniken att våra IT-system klarar av att vara uppkopplade 24 timmar per dygn. Därutöver måste vi också säkerställa att serverhallar är skyddade mot både digitala och fysiska angrepp samt att det finns tillräckligt med el för att hålla igång anläggningarna. Allt detta innebär att riksdagen, regeringen samt våra myndigheter måste arbeta aktivt för att ta fram väl fungerande AI- och IT-strategier inom samhällsviktig verksamhet.

Båtpendling

Kollektivtrafik på vatten kan ofta avlasta kommuners och regioners trafikleder. Sjötrafik orsakar mindre koldioxidutsläpp och är ett miljövänligt och effektivt transportmedel

som kan transportera många resenärer i storstäder. Vattenvägarna är idag underutnyttjade och har potential att möjliggöra framtida bostads- och arbetsmarknadsområden. För att möjliggöra detta är det viktigt att ha med båtpendling i planeringen av den framtida infrastrukturen och tillgängliggöra kajer och ha ett biljettsystem som inkluderar både upphandlad offentlig trafik och enskilda aktörers persontrafik på vatten. Kristdemokraterna föreslår att Trafikverket får i uppdrag att samverka med kommuner och regioner för att stödja utbyggnaden av kollektivtrafiken på vatten. Det är angeläget med goda förbindelser mellan öar och fastlandet. Pendlingsmöjligheterna på vatten behöver stärkas så att hela skärgården kan leva. Det statliga bidraget till färjetrafik i enskild eller kommunal regi ska därför bestå.

Cykelhuvudleder

Det mesta av fokus på infrastrukturområdet hamnar av naturliga skäl på väg, järnväg, båtar och flyg. En genomsnittlig dag är det dock dryga miljonen svenskar som sätter sig på en cykel. Det finns också många som vill kunna använda cykel oftare, för att minska på sina kostnader, leva ett hälsosammare liv, bidra till klimatsmarta transporter eller för att det helt enkelt är roligt. Vi menar att stat och kommuner behöver planera bättre och ha med ett tydligt cyklistperspektiv för att underlätta för landets cyklister. Cykelbanor behöver i större utsträckning separeras från motorfordonens vägbana och anläggandet av cykelbanor underlättas. Trafikverket bör få i uppdrag att medfinansiera fristående cykelbanor (som inte byggs på befintlig väg) samt utarbeta en klassifikation av cykelbanor, liknande den som finns för det vanliga vägnätet. Syftet är att underlätta och samtidigt ställa krav som tydliggör vad cyklisterna kan förvänta sig i form av standard och funktionalitet, från ”cykelhuvudleder” till iordningställda gamla banvallar med grusunderlag. Vi menar också att cyklande kan underlättas genom att vissa trafikregler anpassas exempelvis genom att införa en så kallad en och en halvmetersgräns, där bilister åläggs att hålla avstånd till en cyklist vid omkörning på landsväg.

Ett hem att drömma om

Till människans grundläggande behov och rättigheter hör att ha en bostad, en plats att kalla sitt hem. Det är där man känner trygghet. För oss kristdemokrater är det avgörande att vi tar tag i de strukturella problemen på bostadsmarknaden. Det har byggts för lite

där människor vill bo, flyttkedjorna har fungerat dåligt och trösklarna till ägt boende har varit höga. Sveriges befolkning växer och därmed behovet av nya bostäder. Trots att en övervägande majoritet av befolkningen vill bo i småhus har småhus sedan 1990 endast utgjort 25 procent av de nyproducerade bostäderna. Småhusens andel av bostadsbeståndet minskar därmed.

Kristdemokraterna är redo att fatta de beslut som krävs för att fler ska förverkliga sin bostadsdröm. Vi driver på för en ny egnahemsrörelse. Egnahemsrörelsen växte fram kring förra sekelskiftet och grundidén var att fler familjer, även de utan ett stort kapital, skulle kunna bygga en god bostad i form av ett småhus. Den grundidén är lika aktuell i dag och de historiska erfarenheterna bör inspirera framtidens bostadsbyggande. När fler bostäder planeras i en kommun bör villor och radhus vara huvudfokus. Detta har Sverige förutsättningarna till. Endast tre procent av Sveriges yta är bebyggd mark. Kommuner ska därför inrätta genomtänkta områden som inte bara tillhandahåller villatomter utan följer en idé om hur de ska växa fram och förvaltas över en längre period. Här finns utrymme för nytänkande och modernitet, men förebilden finns i de trädgårdsstäder som byggdes för runt 100 år sedan på flera platser runt om i Sverige. Då var tanken, som fortfarande håller i sina grunder, att bygga villor och radhus i ett större område, tillsammans med låga flerfamiljshus, vilket ger underlag för ett lokalsamhälle med skola, torg, parker, samlingslokaler, idrottsytor och mindre affärsverksamheter.
I januari 2027 presenterar egnahemskommissionären Stefan Attefall sin slutredovisning. Många goda förslag har redan presenterats och bör tas till vara i det fortsatta reformarbetet.

Att avskaffa skatter som skapar trösklar på bostadsmarknaden är också det ett viktigt led i denna egnahemsrörelse.

Vi har även förslag för att komma till rätta med underhållsskulden av vatten- och avloppsnätet. Vi presenterar förslag som kortar ledtiderna i tillståndsprocesser och förslag som sänker hushållens bostadskostnader, då en rad kostnadsökningar inneburit höjningar av kommunala avgifter och taxor. Kommunala taxor och avgifter har ökat kraftigt de senaste åren, långt mer än konsumentprisindex. Kostnaden för ett bygglov varierar stort mellan landets kommuner, vilket är helt orimligt. Kristdemokraterna vill göra det enklare och billigare att äga sitt eget hem, och trygga möjligheten för den som inte själv kan köpa en bostad att hitta ett boende.

Upphäv det generella strandskyddet

Strandskyddet har utretts flera gånger och olika försök att reformera det har hittills slutat i små förändringar för den som vill bygga nära vatten. Vår regering har genomfört förändringar som kommer att underlätta för markägare och den som vill bygga nytt nära sjöar och vattendrag. De föreslagna lättnaderna är dock inte tillräckliga. Att kunna bygga strandnära är både en fråga om att kunna utveckla en bygd med attraktiva boenden och underlätta näringsverksamhet. För enskilda människor handlar det dock lika mycket om att möjliggöra en boende- och livsmiljö som ökar välbefinnandet och möjliggör ett attraktivt boende till en kostnad som är överkomlig. Samtidigt har strandskyddet till syfte att långsiktigt trygga förutsättningarna för enskilda att ha allemansrättslig tillgång till strandlinjen och bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet. Det finns också ett regelverk för att ge särskilt känsliga och intressanta naturområden ett skydd. Det generella strandskyddet bör därför avskaffas och ersättas med en möjlighet för kommuner att belägga enskilda strandlinjer med skydd. Kommunerna ska inom ramen för detta ta särskild hänsyn i områden som redan är starkt exploaterade och fortsatt värna allmänhetens tillgång till strandlinjen, så att människor kan använda sig av allemansrätten och ha tillgång till obrutna strandlinjer. Länsstyrelsernas möjligheter att upphäva beviljade bygglov för strandnära byggnationer ska helt slopas.

Maxtaxa för boende

En del av kostnaderna för boendet består av kommunala taxor och avgifter. Dessa har ökat kraftigt de senaste decennierna, långt mer än konsumentprisindex. Kommunerna har fått högre kostnader för exempelvis avfallshantering, vatten och avlopp, energi och material. Inflation, nya lagkrav från staten samt höjda avfalls- och förbränningsskatter är andra faktorer som drivit upp dessa kostnader. Om taxorna endast följt prisutvecklingen i stort hade boendekostnaden för ett sammanboende par med barn i genomsnitt varit en tusenlapp lägre per månad.

Självkostnadsprincipen innebär att avgiften inte får vara högre än vad det kostar att producera tjänsten, men heller inte lägre om det skulle innebära att skattebetalarna subventionerar den. Principen gäller dock inte för alla verksamheter. Vissa tjänster, som kommunala bostäder och fjärrvärme, kan drivas med vinstsyfte.

För att självkostnadsprincipen ska upplevas som legitim, måste det vara tydligt preciserat vilka kostnaderna är för en tjänst som kommunen debiterar den enskilde i

form av olika taxor och avgifter. Kommunerna ska därför åläggas att redovisa detta på varje faktura. Därmed blir det möjligt att jämföra kostnaderna och kontrollmöjligheterna stärks.

Rekommenderad norm för bygglovskostnader

Vad en enskild kommun kräver för att utfärda ett bygglov och vad ett bygglov kostar varierar stort över landet. Skillnaden kan vara så stor som 120 000 kronor, skillnader som är svårmotiverade utifrån ett medborgar- och husägarperspektiv. Riksgenomsnittet för ett bygglov är omkring 30 000 kronor. Plan- och bygglagen (PBL) är en mycket omfattande och detaljerad lagstiftning som genom åren blivit alltmer komplex, något som påverkar kommunernas taxekonstruktioner. En välfungerande taxa är viktig för att kommunerna ska kunna finansiera sin verksamhet inom området. Kristdemokraterna vill därför att staten genomför en total översyn av Plan- och bygglagen för att på sikt kunna införa en rekommenderad bygglovsnorm för kommunerna. Riktlinjerna ska vara tydliga för vilka avgiftsnivåer som är rimliga och vilka krav på underlag och undersökningar som den som ansöker om bygglov förväntas uppvisa.
Länsstyrelsernas handläggningstider varierar också stort, vilket i flera fall har kritiserats bland annat av JO. Kristdemokraterna anser att de inriktningsmål som regeringen ställt upp för länsstyrelsernas handläggningstid måste följas bättre. Länsstyrelserna ska även åläggas ett ansvar att innan ett detaljplanearbete inleds redovisa för kommunen eller exploatören vilka utredningar som kommer krävas och dess förväntade tidsåtgång.
Detaljplaner som överensstämmer med översiktsplanen bör hanteras med ett förenklat överklagandeförfarande, exempelvis genom krav på prövningstillstånd eller begränsade möjligheter att överklaga. Samma princip bör gälla för bygglov som följer gällande detaljplan, där överklagande endast bör vara möjligt vid särskilda skäl.
Kristdemokraterna vill också införa ett tydligt tidsmål att en detaljplan ska vara antagen inom 18 månader från det att planuppdraget beslutas.
Även statens avgifter för fastighetsbildning behöver vara rimliga och förutsebara. Höga kostnader för avstyckning försvårar bostadsbyggande och motverkar utvecklingen av nya bostäder, inte minst på landsbygden. Liksom vid bygglov och planprocesser behöver det statliga avgiftsuttaget vara transparent, förutsägbart och stå i rimlig proportion till den tjänst som utförs. Därför bör Lantmäteriets avgifter för avstyckning av tomter sänkas.

Avskaffad stämpelskatt

För att sänka kostnaderna för en flytt och underlätta flyttkedjorna på bostadsmarknaden bör stämpelskatten och skatten vid inteckningar av nya lån för privatpersoner avskaffas. Fler måste få möjlighet att förverkliga drömmen om eget boende och uppmuntras att flytta dit jobben finns. Slopad stämpelskatt på lagfarter för privatbostäder innebär en besparing på 54 000 kronor för det genomsnittliga hushållets bostadsköp. Det underlättar också bostadsfinansieringen eftersom bankernas bolån inte innefattar stämpelskatten. Skatten betalas istället av det som annars hade varit en del av hushållets kontantinsats. För hushåll med hög belåningsgrad, till exempel förstagångsköpare, kan detta i värsta fall leda till att kontantinsatsen blir för låg för att helt finansiera köpet med traditionella bolån och köparen tar därför ofta ett dyrt kompletterande blancolån. Slopad stämpelskatt får därför positiva effekter för möjligheten att finansiera drömmen om eget boende.

En bostad för alla

Något särskilt utmärkande för vår bostadsmarknad idag är att allt fler stängs ute på grund av ekonomiska skäl, så kallad strukturell hemlöshet. De som är särskilt utsatta är barnfamiljer, ensamstående kvinnor och studenter. De som inkluderas i den sociala hemlösheten, hemlöshet orsakat av psykiatriska skäl eller beroendeproblematik, fångas i bästa fall upp av vår socialtjänst, medan det växande antalet strukturellt hemlösa står utan skyddsnät. Det finns ingen enkel och snabb lösning på de stora problem den svenska bostadsmarknaden präglas av idag. Det är inte bara tak över huvudet som ska tillgodoses, vi behöver skapa trivsamma hem och områden där invånarna känner gemenskap och trygghet. Vi bör använda våra befintliga system mer effektivt för att tillgodose bostäder till de hushåll som har störst behov och fånga upp de hushåll som har svagast ekonomiska förutsättningar. Vi behöver också ändra hyressättningssystemet för att bana väg för en tillgängligare hyresmarknad och minska klyftorna mellan första- och andrahandsmarknaden.

Regeringen har redan fattat beslut om åtgärder för att stärka den kommunala bostadsförmedlingen och tydliggöra kommunernas bostadsförsörjningsansvar. Kommunerna ges nu större frihet att använda förturer och reservationer i den kommunala bostadsförmedlingen. Det införs också krav på handlingsplan för bostadsförsörjning som ska antas av kommunfullmäktige varje mandatperiod och tydligt redogöra för bostadsbehoven och hur kommunen avser att möta dessa. Men för att

säkerställa att även hushåll med svag ställning på bostadsmarknaden kan få en egen bostad behövs fler åtgärder. Andelen sociala bostäder och sociala kontrakt behöver öka. Kristdemokraterna vill därför i samband med en reform om friare hyressättning införa krav på att en andel av det bostadsbeståndet upplåts som sociala bostäder som ska förmedlas efter behov.

Vatten och avlopp att lita på

En av kommunernas grundläggande uppgifter på infrastrukturområdet är att se till att medborgarna har rent vatten och fungerande avloppssystem. Här har kommunerna dessvärre en enorm underhållsskuld. Samtidigt innebär skärpta miljökrav, åtgärder för att möta klimatförändringarna samt krav på en robust och redundant vattenförsörjning ökade kostnader för nya investeringar. Kristdemokraterna menar att staten måste ta ansvar för en del av lösningen på VA-problemet, på samma sätt som när VA-nätet en gång i tiden byggdes ut med statliga medel. Det handlar om kritisk infrastruktur som måste fungera och som kommer att innebära en ytterligare belastning för kommunernas ekonomi, där kommunerna inte ensamt tycks klara uppgiften.

Kristdemokraterna föreslår därför att staten ställer upp med kreditgarantier och är med och finansierar en del av räntekostnaden för just VA-investeringar. VA-verksamheten får varken gå med vinst eller förlust utan ska alltid ha ett nollresultat. Verksamheten styrs av självkostnadsprincipen, vilket betyder att den helt finansieras av anslutna kunder genom VA-taxan. Enligt gällande rättspraxis behöver eventuella överskott återföras inom tre år, vilket innebär att det saknas möjlighet att bygga upp ett eget kapital. Konsekvensen av detta är att alla kostsamma investeringar måste lånefinansieras. Under vissa förutsättningar medger VA-lagen att medel inte behöver återföras förrän efter tio år. Kristdemokraterna anser att lagstiftningen behöver förtydligas så att upparbetade överskott kan användas för investeringar i kommunernas VA-anläggningar under minst tio år. I dagsläget kan kommunerna låna pengar från Kommuninvest för investeringar i VA-nätet. Genom att istället låta kommunerna låna från Riksgälden, en myndighet som bland annat lånar ut pengar till viktiga infrastrukturprojekt, kan staten bidra till en mer långsiktig och stabil VA-planering med lägre räntekostnader.

Ändrade avskrivningsregler för kommuner

Många kommuner, kanske särskilt mindre kommuner, skulle uppskatta och bättre kunna hantera investeringar i bostäder och byggnader för företagsverksamhet, om avskrivningsreglerna var mer flexibla och investeringen kunde spridas ut över flera år. Dagens regler gör att kostnaden för en investering måste belasta kommunens budget på kort tid, då kommunen redan från första året i sin bokföring ska redovisa vilket marknadsvärde byggnaden har, trots att den kommer att ägas av kommunen och stå kvar mycket länge. Vi föreslår därför att en kommun efter en oberoende värdering av en fastighet ska kunna ta upp byggkostnaden i bokföringen och stegvis skriva ned värdet under tio år till dess det bokförda värdet motsvarar marknadsvärdet. Detta kan frigöra resurser för större investeringar som behöver göras under kort tid.

Avskrivningsregler kan också utgöra hinder för nödvändig samhällsutveckling, exempelvis i kommuner såsom Kiruna och Gällivare. Eftersom en kommun måste budgetera för ett överskott behöver de kraftigt ökade avskrivningskostnaderna täckas upp av kommunens intäkter. Vi föreslår därför att staten underlättar för kommuner som genomgår stora samhällsomvandlingar genom ändrade avskrivningsregler.

Starkare påtryckningsmedel mot oseriösa fastighetsägare

I många kommuner finns problem med oseriösa fastighetsägare som inte sköter förvaltningen av sina fastigheter på ett adekvat sätt. En fastighet med bristande underhåll kan påverka ett helt område negativt. Det är inte heller ovanligt att dessa fastigheter har kopplingar till välfärdsbrottslighet. Kommunerna behöver ett starkare påtryckningsmedel i förhållande till fastighetsägarna för att dels komma till rätta med befintliga problem, dels försvåra för oseriösa fastighetsägare att komma in på marknaden och dels beivra att sanktioner och myndighetskrav kringgås. Kristdemokraterna vill därför se en lagstiftning som reglerar vad som krävs för att vara fastighetsägare och hyra ut bostäder. Vi vill också ge kommunerna större möjligheter att ingripa mot och överta ödehus som utgör ett växande problem på många mindre orter.

Avskaffad reavinstskatt

Många som äger sin bostad tar möjligheten att skjuta upp sin reavinstskatt när man säljer en bostad för att köpa en ny. Det är i sig en möjlighet som underlättar flyttkedjor och skapar möjligheter för många att över tid skaffa sig ett boende som man trivs med

och stannar länge i. Många som ägt sin nuvarande bostad under lång tid upplever dock reavinstskatten som ett hinder, trots att man funderar över att exempelvis sälja en större bostad för att köpa eller hyra en mindre. Detta hindrar till del flyttkedjor och möjligheter för barnfamiljer att hitta en ny bostad, när ensamstående eller par med utflugna barn väljer att bo kvar i exempelvis ett hus eller större lägenhet.

Kristdemokraterna vill stegvis avskaffa reavinstskatten för att öka rörligheten på bostadsmarknaden. Idag fungerar skatten som en flyttskatt som hindrar människor från att byta bostad när livet förändras och bidrar till en trögrörlig bostadsmarknad. Därför vill vi genomföra en reform i två steg. I ett första steg tas uppskovstaket bort så att hela vinsten kan skjutas upp vid köp av en ny bostad. I ett andra steg trappas reavinstskatten ned efter en tids ägande och boende, med två procentenheter per år efter fem års ägande och boende, för att efter 16 år uppgå till noll.

Välfärd med växtvärk

Sverige är ett av världens mest innovativa länder vilket lockar investeringar till vårt land. På många områden inom teknik, life science och industrins gröna omställning är vi dessutom världsledande. Men, det är en position som snabbt kan förändras om vi inte förmår att svara upp på olika nivåer med att underlätta för en företagsetablering med nödvändiga samhällsinvesteringar för att det ska bli långsiktigt lyckosamt.

Kristdemokraterna har i regeringen under förra mandatperioden arbetat hårt för att minska regelbördan och de administrativa kostnaderna för företagen. Ambitionen är att underlätta och understödja det näringsliv som skapar arbete och välstånd. Denna uppgift måste även kommuner och regioner omfamna. Den försvåras dock av att det offentliga lokalt emellanåt upplever en växtvärk och ställs inför svårforcerade regelverk. Ibland blir det svårt för en kommun
som får en stor etablering, att ensamt hantera alla konsekvenser och den utmaning som etableringen kan leda till. Det finns även en stor osäkerhet kring den ekonomiska bärigheten i de investeringar av nödvändig infrastruktur som krävs för att exempelvis möjliggöra en större industrietablering. Detta har vi sett prov på i praktiken. Möjligheterna skyms av de problem som snabbt tornar upp sig och initialt är det etablerings- och expansionskommunen, hädanefter kallad nybyggarkommunen, som tar den ekonomiska risken medan staten får merinkomster av etableringar.

Här återfinns förslag på förenklade regelverk, riskdelning, effektivare tillståndsprocesser, effektivare länsstyrelser och offentlig produktivitetsökning. Fokus för arbetet har varit att se vilka förändringar som kan bidra till att kommuner och regioner blir möjliggörare. Vi måste få hjulen att börja snurra! Snabbare!

Riskdelning för nybyggarkommuner

När ekonomin växer så det knakar lokalt, innebär det stora behov av att möta inflyttning och nya verksamheter med utbyggd infrastruktur och välfärdstjänster. Detta är i grunden en kommunal uppgift. De offentliga intäkterna kommer dock att dröja, eftersom de ökade skatteintäkterna faller ut ett par år efter investeringar och utbyggda välfärdstjänster. Då en del av den tillkommande arbetskraften sannolikt inte heller är folkbokförd i den kommun där industrietableringen sker, kommer en del av de ökade skatteintäkterna att tillfalla en annan kommun än den som står för investeringskostnaderna. Löften om stora etableringar och utlovade arbetstillfällen kan för en kommun ibland vara svåra att bedöma bärkraften i, vilket kan leda till en överdriven försiktighet i riskbedömningarna inför en kommunal investering.

Det är dock av nationellt intresse att nyindustrialiseringen av Sverige och den gröna omställningen inte tar onödigt lång tid och att påbörjade satsningar fullföljs. Nödvändiga samhällsinvesteringar i vägar, vatten och avlopp, energisystem, skolor, barnomsorg, vård och bostäder ska göras parallellt som de nya jobben skapas.

För att få fart på investeringarna menar vi att staten behöver ta ett större ansvar med hjälp i form av olika instrument för att dela risken med kommuner och bostadsinvesterare. Vi tycker därför att de utredda förslagen att möjliggöra för Norrlandsfonden att finansiera bostadsbyggande i hela landet och en kreditgaranti för bostadsbyggande i nybyggarkommuner bör genomföras skyndsamt.

Därtill föreslår vi att en modell där nybyggarkommuner får ta del av statens ökade intäkter via den allmänna löneavgiften. Enligt beräkningar kommer staten år 2030 ha ökat sina inkomster som en följd av industrisatsningarna enbart i Norrbotten med 24 miljarder kronor. De arbetstillfällen som där skapas genererar mellan 3 och 4 miljarder i ökade intäkter via den allmänna löneavgiften (som inte motsvaras av någon direkt kostnad för staten). Dessa intäkter menar vi bör gå tillbaka till nybyggarkommunerna som en sorts riskdelning för de investeringar som kommunerna står för. Pengarna bör fördelas till kommuner utifrån framtagna kriterier, exempelvis

storlek på kommun i förhållande till nyetableringen och hastigheten i vilken en expansion sker etcetera.

Därtill menar Kristdemokraterna att skatteutjämningssystemet bör utformas på ett sätt som tar hänsyn till behovet av stora samhällsinvesteringar i nybyggarkommuner. Det är viktigt att inkomstutjämningen utformas så att detta inte motverkar tillväxt och utveckling. En tillväxtkomponent som belönar ökningen av arbetstillfällen och inkomster skulle kunna vara ett sätt att stärka incitamenten för kommunernas och regionernas tillväxtarbete och på så sätt bidra till utveckling i hela landet. En tillväxtkomponent skulle exempelvis kunna baseras på ökningen av antalet arbetstillfällen och ökningen av daginvånarnas inkomster.

Den statliga Utjämningskommittén har utrett en så kallad tillväxtbonus som baseras på tillväxten av antalet dagavlönade personer i en kommun. Detta för att komma åt fly-in-fly-out-jobb där tillväxtkommuner får ökade utgifter men inte ökade skatteintäkter vid stora nyetableringar. Detta skulle vara ett sätt att kompensera många nybyggarkommuner för ökade utgifter som tillväxten för med sig.

Ovan föreslås en rad stödåtgärder som tar ned kostnaden för nybyggarkommunernas investeringar. Det är dock fortsatt rimligt att kommunerna själva står för merparten av kostnaderna, eftersom frukterna av en expansion eller etablering på sikt till del tillfaller kommunen och skapar förutsättningar för att säkra en högkvalitativ och tillgänglig välfärd för alla. För mindre- och mellanstora kommuner kan dock stora lån för stora investeringar vara en utmaning. Vi föreslår därför att en statlig kreditgarantinämnd inrättas för att tillhandahålla kreditgarantier för investeringar som bedöms vara av vitalt intresse för Sverige och som inte kan anses vara i linje med kommunens vanliga tillväxttakt och investeringsbehov. Vi föreslår att staten går i borgen för lån till sådana investeringar och ger en årlig subvention på 1 procent av garantibeloppet under 25 år efter att kreditgarantin beviljats.

Med det sagt inser vi att det kan uppstå gränsdragningsproblem mellan vad som ska anses vara en nybyggarkommun där tillväxten går i en takt utöver det vanliga och vad som är en förväntad tillväxttakt. I samband med att olika instrument för riskdelning införs, måste det därför också tydliggöras vilka kriterier som definierar en tillväxttakt som staten bör stödja och underlätta. I grunden handlar det om investeringar som är av vitalt intresse för nationen. Dagens kommunala skatteutjämningssystem syftar till att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar att tillhandahålla välfärdstjänster och annan samhällsservice, trots skillnader i skattekraft, folkmängd, åldersstruktur,

bebyggelsestruktur och socioekonomiska faktorer mellan kommuner, vilket är bra. Ett system för att stödja nybyggarkommuner ska säkra stora investeringar i Sverige, men också ge förutsättningar för kommuner att våga språnget för att locka till sig och underlätta etableringar.

Begränsa riksintressen – Snabbspår för krångliga tillstånd

I syfte att skydda exempelvis natur, kulturlandskap och kulturarv finns en rad så kallade riksintressen. Att ta hänsyn till och vårda det vi har, till kommande generationers nytta och glädje, är en självklar kristdemokratisk förvaltarskapsprincip. Vår upplevelse är dock att det, i gott syfte, gått inflation i antal intressen att bevara, att dessa intressen står bortom överväganden mot andra intressen och att vi har skapat en överbyråkratisk och svårhanterlig situation, med tolv statliga myndigheter som alla vakar över sin del av det som ska skyddas och bevaras. Det totala antalet riksintresseområden i Sverige är svårt att exakt fastställa, men det handlar om flera tusen områden som inte sällan överlappar varandra. Boverket ska samordna samtliga riksintressen och länsstyrelserna samlat företräda staten. Att kunna skydda och bevara måste dock kunna samsas med målet att utveckla. Tillväxt, innovation och beredskap är också intressen som måste finnas med i vågskålarna när dagens samhälle ska förbättras och morgondagens skapas. Ur vårt perspektiv är exempelvis stadsutveckling ett lika legitimt intresse som bevarandet av kultur och miljö.

En konsekvens av brokigheten är att olika myndigheter har möjlighet att överklaga varandras beslut. Resultatet blir långdragna processer där utgången för den enskilde och företag blir osäker och allt för avlägsen i tid. Vi menar att det förslag till förbättringar som ett antal myndigheter presenterade i en översyn av riksintressen år 2021 är allt för oprecist och präglas av överdriven försiktighet. Regeringen har därför aviserat en översyn av befintliga system och regelverk i syfte att upprätta en mer sammanhållen ordning för nationell fysisk planering, baserad på en samlad samhällsekonomisk analys. Översynen ska förbättra förutsättningarna att väga olika intressen mot varandra, ge ökad nationell likvärdighet, ökad rättssäkerhet och bättre samordning mellan offentliga aktörer. I denna översyn är det av vikt att det sker en kraftig minskning av både antalet riksintresseanspråk och riksintresseområdenas samlade areella utbredning.

Kristdemokraterna anser också att det behöver införas en ventil och ett snabbspår för att avgöra situationer där olika intressen står mot varandra. Exempelvis är det rimligt att den gröna omställningen, behovet av sällsynta material och ökad beredskap i ett

internationellt osäkert läge inte ska hanteras genom mångåriga tillståndsprocesser som präglas av osäkerhet. Allmänintresset av samhällsekonomiska vinster måste också vara en rimlig sak att väga in i en tillståndsprövning.

Länsstyrelserna bör därför få i uppgift att avgöra om, när och hur ett ärende ska hanteras i ett särskilt snabbspår, med ett förfarande där samtliga intressenter får säga sitt, men där beslut inte kan överklagas av någon annan än regeringen. I snabbspåret ska det samlat kunna avgöras vilka värden, inklusive samhällsekonomiska vinster, som ska prioriteras och beaktas, även om beslutet går en myndighet eller intressent emot. På så sätt tydliggörs vilka av motstående intressen som ska väga tyngst, samtidigt som beslut snabbare kan fattas med respekt för de värden som ska värnas.

Övergångshantering av snabbspår via förordning

Kristdemokraternas förslag om att länsstyrelserna kan pröva vilka tillståndsprocesser som kan hanteras i ett snabbspår kommer att behöva utredas och införandet ta några år i anspråk. Under tiden menar vi att regeringen måste ha möjlighet att förordna fram beslut som brådskar. En sådan möjlighet användes när regeringen gav cementtillverkningen på Gotland tillstånd att fortsätta sin verksamhet, när Sverige stod farligt nära att över en natt stå utan cement. I rådande världsläge, med vårt stora beroende av Kina för den gröna omställningen, Ryssland för konstgödsel och USA för stora flöden i industrins värdekedjor, är det direkt farligt och oansvarigt att det exempelvis ska kunna ta tio år att öppna en ny gruva.

Länsstyrelser med garantier för företagande

Handläggningstiderna på länsstyrelserna skiljer sig åt mellan olika delar av landet. Det tyder på att det finns länsstyrelser som har potential att förkorta sina handläggningstider och öka sin service till företagen. Företag vittnar också om att det inte alltid uppfattas som att handläggningen präglas av gott bemötande eller att vara samarbetsinriktad. Länsstyrelserna behöver därför arbeta med sin handläggningskultur och kan lämpligen åläggas att mäta nöjdheten i brukarnas kontakter med myndigheten, enligt en så kallad NKI-metod (nöjd-kund-index). Ett led i detta arbete är att säkerställa att alla som jobbar med handläggning och service till företag förstår företagandets villkor, exempelvis genom program för kompetensutveckling. En ytterligare åtgärd är att säkerställa att det finns upparbetade och tydliga rutiner, för att minska risken för att

hanteringen ska skilja sig mellan olika handläggare och mellan olika länsstyrelser och därmed också minska risken för godtycklighet.

Vi föreslår också att en nationell garanti för handläggningstider införs, som garanterar att tillståndsprocesser och annan handläggning sker inom en avgränsad tid. Länsstyrelserna ska också vid varje givet tillfälle ge tydlig information om vad en ansökan ska innehålla, hur och när beslut fattas och vem man
ska vända sig till med frågor och klagomål. I det fall ett beslut inte fattats inom ramen för tjänstegarantin ska ett vite betalas ut för att undvika att länsstyrelserna då sätter i system att avslå ansökningar inom tjänstegarantins tidsgränser. Likaså bör överklaganden av ett länsstyrelsebeslut som av domstol anses ha skett utan rimlig handläggning och utan en seriös bedömning följas av kraftiga skadestånd till företaget som drabbats.

Se över länsstyrelsernas organisation – Inrätta expertlänsstyrelser

På vissa håll finns bristande likvärdighet, där länsstyrelserna inte lever upp till de krav som ställs på en effektiv myndighetsorganisation. Kristdemokraterna vill därför utreda länsstyrelsernas organisation, med syftet att minska antalet länsstyrelser från dagens 21 samt göra dessa mer effektiva som organisation. Vi tycker också att det finns skäl att utreda myndighetskulturen utifrån ett service- och företagsperspektiv. Vi vill även utreda om länsstyrelserna är bäst lämpade att utföra de arbetsuppgifter de har idag, eller om det behövs en annan ordning. Vi tror redan nu att det finns anledning att samla några uppdrag hos några enskilda länsstyrelser, för att koncentrera uppdragen och tydliggöra det främjande uppdraget. Vi föreslår att koncentrera några uppdrag till några få "expertlänsstyrelser", en ordning som redan används men i för liten utsträckning. I dag är det ofta spretigt gällande handläggning, där kompetensen i stort skiljer sig åt och kan innebära att en länsstyrelse måste uppfinna hjulet, trots att det redan finns och snurrar hos en annan länsstyrelse. Vi tror att man genom att samla kompetensen hos några särskilda experter, kan få en bättre möjlighet att nå målet med det främjande uppdraget hos länsstyrelserna.

Begränsa sakägarskapet

Tillståndsprocesser bör präglas av transparens och demokratiskt inflytande, men idag är sakägarkretsen för vid. Lagstiftningen bör ändras i syfte att begränsa sakägarskapet till de som är direkt berörda av en prövning. Utöver rena sakägare har idag även

miljöorganisationer som uppfyller vissa villkor rätt att överklaga. Även denna krets bör begränsas till de som har direkt koppling till prövningen. Vi vill även begränsa antalet myndigheter som anses vara berörda av en tillståndsprövning och kräva tydliga ramar för deras medverkan i prövningen. Kristdemokraterna anser att staten måste tala med en röst. Respektive länsstyrelse ska därför få i uppdrag att samordna statens synpunkter på detaljplaner och andra tillstånds- och prövningsärenden, att avväga de statliga myndigheternas olika, och ibland motstående, intressen i ett ärende och slutligen avge ett samlat yttrande eller beslut. Handläggningen i samband med tillståndsprocesser måste också ges tydliga tidsramar och gränser för när i processen olika aktörer kan kräva och inkomma med uppgifter. För att skapa en viss tröghet i systemet och undvika okynnesöverklaganden måste en överklagan vara belagd med en avgift.

Stärkt samhällsgemenskap vid tillväxt

Vid stora nyetableringar uppstår en plötslig och stor bostadsbrist. Det har gett upphov till fenomen som fly-in-fly-out och små samhällen bestående av bostadsmoduler. Effekterna har ibland blivit att människor arbetar på en ort, men betalar skatt i en helt annan kommun. Den sociala miljön i dessa områden med bostadsmoduler är möjlig att ifrågasätta ur flera aspekter. Dels riskerna med boenden som är tillfälliga och hur boendemiljön påverkar vardagen negativt med avsaknad av incitament till förbättringar och omsorg om sin omgivning. Dels utmaningen att människor inte bygger en identitet med den ort de flyttar till och därmed inte heller deltar i civilsamhälle och ortens vardagsliv. Idag är länsstyrelser engagerade i frågor rörande bostäderna, men det finns behov av mer samverkan kring detta, såsom rörande lokalisering av bostäder, hur hyresförhållandena ska regleras, hur boendemiljöer utformas samt hur sociala problem kan förebyggas. En för stor grad av enkla bostäder kan ge konsekvenser i form av tilltagande social oro och bidrar inte till hållbart samhällsbyggande.

Entreprenörsbostäder kan också vara befintliga bostäder på en ort, i småhus eller i flerbostadshus, som företagen köper upp för att hyra ut till anställda. Men om detta sker i för hög grad kan det försvåra för invånarna på en ort att köpa eller hyra en bostad. Här behöver ett arbete göras för att inte bara bygga ny industri, utan också för att bygga nya, fungerande, goda, trygga och integrerade samhällen.

För att utvecklingssamhällen inte ska bli fly-in-fly-out-orter behöver varje kommun som får växtvärk ha en strategi för att de som flyttar till orten också kan leva ett gott liv.

Natur, kultur och föreningsliv behöver finnas med i helheten när en kommun och företag expanderar.

När ett företag expanderar snabbt och nyanställer, kommer många av de som anställs potentiellt ha utbildningar som annars skulle vara till nytta inom välfärdssektorn. Det gäller i synnerhet yrkesgrupper inom välfärdssektorn där lönerna är markant lägre än i industrin. Det ställer krav på kommunsektorn att arbeta med arbetsmiljö och villkor som gör dem attraktiva för att behålla personal, men också för att locka nya människor till kommunen. När företag växer kommer också välfärdstjänsterna att öka, framför allt i form av barnomsorg, skola och vård. Som exempel kan nämnas är att erbjuda högre lön, betald resa och boende för vikarier, traineeprogram för akademiker i offentlig sektor och en utvecklad rekryterings- och välkommen-till-kommunen-verksamhet (med service för att hjälpa den som vill flytta eller flyttar till kommunen att hitta bostad, förskola, rätt vårdinstans eller annan ingång i samhället som underlättar vid inflyttning). En tydlig strategi för människors samlade behov i nära samarbete med länsstyrelserna ger möjlighet för snabbt växande industriorter till att bli blomstrande landskap präglade av en varm samhällsgemenskap.

Mänskliga möten

Den tekniska utvecklingen har skapat närmast oändliga möjligheter till effektivisering och automatisering. Men den kommer också med en rad stora utmaningar. När mänskliga möten rationaliseras bort glider människor isär. Inte bara genom att fler umgås digitalt och upplever att de har färre nära vänner. Mänskliga möten som tillhört vardagen har ersatts av obemannade kassor, AI-kundtjänst, paketboxar och digitala tjänster. Man kan idag klara sin livsföring utan att möta eller prata med en människa av kött och blod under mycket lång tid. Det gör naturligtvis något med oss. Risken är att det försämrar vår förmåga att vara medmänniskor. Det gör oss mer ensamma och när vi möter svårigheter, små som stora, tvingas vi allt oftare föra en kamp mot datoriserade kundtjänster och en service som saknar den mänskliga förståelsen. Det riskerar att göda misstänksamhet och känslor av tröstlöshet. Det bör därför införas tydligare krav på lättillgänglig kundtjänst och krav på framför allt myndigheters tillgänglighet men också att åtminstone större företag ska ha en fysisk kundtjänst och ett telefonnummer där det enkelt går att få prata med en person för att avsluta en prenumeration, ett abonnemang eller för att reklamera en vara.

Denna trend påverkar också medborgarnas kontakter med staten, där allt fler tjänster digitaliseras. Utveckling beror i mångt och mycket på att allt fler vardagsärenden kan skötas över mobilen, vilket i stora delar bidragit till effektivisering och förenkling. Men när allt fler mänskliga möten ersätts av digitala lösningar riskerar det också att leda till att vissa grupper hamnar utanför samhällsutvecklingen. Samtidigt är dessa grupper också särskilt beroende av att kunna skicka brev och ta ut kontanter, ärenden som är viktiga för många men som försvårats av den digitala utvecklingen.

För att möjliggöra fler mänskliga kontakter med myndigheter och andra samhällsviktiga aktörer bör det inrättas statliga medborgarkontor med fokus på statlig service i glesbygd, samt för att underlätta för de grupper i samhället som missgynnas av den digitala utvecklingen. Sådana kontor skulle kunna erbjuda myndighetskontakter, post- och kontanthantering samt stöd för användning av digitala tjänster, allt under ett och samma tak. Exempelvis skulle en sådan lösning kunna bygga på en utveckling av Statens Servicecenters (SSC) kontorslösningar, där utrymmen och lokaler skulle kunna delas av SSC och aktörer som sköter post- och kontanthantering. Det finns goda möjligheter att bygga vidare på detta kontorskoncept utefter vilka behov som finns på den lokala orten. I en kommun med brist på lokaler för föreningslivet skulle medborgarkontoren exempelvis kunna låna ut sina lokaler under kvällstid till medborgare och föreningar som behöver en mötesplats. En översyn av Statens Servicecenter kan leda till att anpassa och effektivisera den statliga närvaron efter de behov som finns, samtidigt som det stärker samhällets beredskap.

Tro på svenskt jordbruk

Den offentliga debatten om svenskt jordbruk präglas alltför ofta av djupt beklämmande, tendensiösa och på gränsen till smutskastande uttryck riktat mot dem som producerar vår mat och därmed gör din och min vardag möjlig.

Det finns inte sällan ett djupt felaktigt narrativ om bönder (och kor) som miljöbovar och en svensk djurhållning som liknas vid fabriker. Och ju färre som ägnar sig åt lantbruk, eller ju längre bort från lantbrukare folk i gemen bor, desto större är risken att felaktiga narrativ får fäste.

Just djurhållningen är ofta i skottgluggen där det ena kravet efter det andra riktas mot bönder. Den underliggande logiken man för fram är att om vi inte reglerar dem i detalj så kommer de ställa till med elände för sina djur. Det är ett barockt sätt att se på dem

som lever med och för djuren varje dag. Här har politiken ett ansvar att ta. Att stå emot. Att nyansera.
Hur politiken förhåller sig till dessa tendenser i debatten, om vi talar om branschen som behövd eller som ett problem, är vi fast övertygade om spelar roll också för branschens framtidsutsikter. Det spelar roll för deras investeringsvilja, för viljan hos den yngre generationen att bli en del av yrket och förlängningen för allas vår trygghet eftersom vi behöver mat på tallriken.
Kristdemokraterna ser med stolthet på Sveriges bönder. Vi vill ha fler av dem. Vi litar på dem och vill öka deras frihet. Därför tänker vi också fortsätta att delta aktivt i debatten och försvara bönderna mot obefogade attacker.

Mer svensk mat

Resultatet av en politik som under decennier varit passiv och negligerande är att Sverige idag är djupt importberoende. Detta beroende gäller livsmedel men också insatsvaror för att producera dessa. Produktionen måste upp för att göra oss tryggare som land och Kristdemokraterna ser att det finns potential att åstadkomma ökningar i hela landet.

Svensk matproduktion håller unikt hög kvalitet och är något vi kan känna stolthet över. Den tar stor hänsyn till klimat och miljö, djurhållningen bedrivs med ett sådant ansvar att antibiotikaanvändningen är lägst i hela EU samtidigt som svenska bönder är ansvarsfulla brukare av växtskyddsmedel. Med en svensk produktion i framkant är därför importberoendet av produkter producerade under sämre förhållanden både huvudlöst och kontraproduktivt.

Politiken ska utformas för att stärka lantbrukets konkurrenskraft, inte begränsa dess möjligheter att producera. Därför driver vi på för att Sveriges livsmedelsproduktion ska öka kraftigt och vårt mål är en självförsörjningsgrad av livsmedel på minst 75 procent.

Jordbrukspolitiken

Den gemensamma jordbrukspolitiken i EU (CAP) står inför en ny programperiod med start 2028. Ofta talas det i debatten om CAP som ”bidrag till bönder”. Det är ett skevt perspektiv. Vad det primärt handlar om är att försäkra vår kontinent mot matbrist. Kristdemokraterna intar en restriktiv hållning avseende utökningar av EU-budgeten. Svenska skattebetalare är redan idag bland de som genom medlemsavgiften betalar mest. Och det finns stor potential att effektivisera inom budgeten för att klara nya

utmaningar. Exempelvis menar vi att regionalfonderna, som omfördelar till andra regioner utanför Sverige, bör minska.

CAP kan rätt utformad stimulera en mer robust och konkurrenskraftig livsmedelsproduktion vilket är eftersträvansvärt. Vi anser att CAP ska vara stark och effektiv. Åtgärderna ska i ökad utsträckning inriktas på sådant som stimulerar produktion och konkurrenskraft, så även när det kommer till miljörelaterade ersättningar. Fokus ska ligga på att stimulera aktivt jordbruk, stärka företagens innovation och kapitaltillgång, få fler unga och nya att etablera sig i branschen och öka lönsamheten.

Sverige ska i möjligaste mån komplettera med nationell finansiering av effektiva åtgärder för ökad produktion. Sverige ska också fullfölja linjen nationellt att ersätta djurhållare inom mjölk- och köttproduktion för mervärden genom dikoersättning och betesersättning för mjölkkor. Det nationella stödet riktat till lantbruket i norr har maximerats av nuvarande regering och är prioriterat även framåt av Kristdemokraterna för att tillvarata potentialen i hela landet.

Vid ändringar av valutakursförordningen har det finansiella återflödet till Sverige från CAP-budgeten ökat såväl 2019 som 2025. Men återflödena har hanterats olika i relation till bönderna. 2025 valde regeringen till skillnad från 2019 att förstärka den strategiska planen med 746 miljoner kronor, dvs se till att böndernas pengar också kommer dem till del och inte läggs på annat i statens budget. Vid framtida ändringar kommer vi fortsätta verka enligt principen att pengarna ska komma lantbruket till del.

Livsmedelsproduktion är en del av vår beredskap

Beredskapsperspektivet har med rätta fått en mer framskjuten roll och regeringen arbetar stegvis men i hög takt för att återuppbygga förmågor inom det civila försvaret som naivt monterades ner under decennier. Att det finns fungerande livsmedelskedjor och mat på bordet är grundläggande för ett robust samhälle. Därför spelar livsmedelsproduktionen en nyckelroll för vår motståndskraft. Viktigast av allt är ett starkt och lönsamt fredstida jordbruk. Det vi inte producerar när allt är frid och fröjd kommer vi aldrig kunna producera när det är kris eller ytterst krig. En hel del är påbörjat eller på plats, men mer kommer behövas framåt för att främja lantbrukets robusthet och möjlighet att fortgå vid kriser.

Mot denna bakgrund anser Kristdemokraterna att lantbrukare och nyckelpersonal ska som huvudregel krigsplaceras i lantbruket.

Robusthetsstödet som infördes under gångna mandatperiod ska fortsätta utvecklas för att stärka gårdarnas motståndskraft. Vidare bör förutsättningarna för lagring av livsmedel, insatsvaror och drivmedel förbättras.

Jordbrukets energiförsörjning ska stärkas genom att skapa bättre förutsättningar för gårdsbaserad biogasproduktion och möjligheten till inhemsk produktion av drivmedel för dieselfordon behöver stärkas.

Sverige måste öka sin livsmedelssäkerhet och bli mer självförsörjande. Därför behöver vi värna den högproduktiva jordbruksmarken som bidrar till de gröna näringarna och undvika exploatering av denna. Det handlar främst om livsmedels-, foder- och energiproduktion, men även om de ekosystemtjänster som är nödvändiga för ett gott samhälle.

Undantag från beteskravet

1988 infördes beteslagstiftningen i Sverige och motsvarande lag som finns bara i Sverige. Denna lag har inte moderniserats sedan dess trots att dagens mjölkproduktion ser helt annorlunda ut. Eftersom dagens moderna lösdriftsstall skiljer sig helt från hur stallmiljöerna såg ut när lagen infördes för nästan 40 år behöver reglerna anpassas till dagens förutsättningar.

På den tiden var merparten av korna uppbundna i stallar, idag går över 80 procent av mjölkkorna fritt i lösdrift. Det svenska beteskravet är till för att garantera att mjölkkorna får utöva sitt naturliga beteende under årets varmare månader. De kor som går i lösdrift kan dock röra sig fritt och utöva sitt naturliga beteende året om; de väljer själva när de äter, vilar och när de vill mjölkas. Sveriges bönder har en hög medvetenhet om djurskydd och är måna om sina djurs hälsa.

Enskilda utredaren Elisabeth Nilsson kom med sitt betänkande 29 augusti 2024. Utredningens förslag var att dagens lagkrav, som säger att alla mjölkkor måste beta ett visst antal dagar per år, bör lättas upp. Ett undantag skulle ge mjölkbönder bättre möjligheter att utveckla sina gårdar. Idag finns det ungefär hälften så många mjölkkor som på 1980-talet, trots att Sveriges befolkning har ökat med över två miljoner under samma period.

Om gårdarna fortsätter att försvinna kommer också öppna landskap och arbetstillfällen på landsbygden att försvinna. Det leder till att det blir svårare att hitta svenskt kött och mjölk i butikerna. Mer mat behöver importeras och ett tydligt exempel på det är osten. Idag kommer omkring 60 procent av all ost i svenska butiker från länder

där djurvälfärden är lägre än i Sverige och krav på bete inte ens existerar. Regeringen bör ge uppdraget till Jordbruksverket att utreda om att ge vissa mjölkgårdar med lösdrift undantag från beteskravet.

Underlätta och främja livsmedelsexporten

Om vi fortsättningsvis ska få människor i vårt land att ägna sig åt jordbruksproduktion behöver branschen vara lönsam. För lönsamhet krävs att producenterna, förutom den starkt konkurrensutsatta svenska hemmamarknaden, också har goda möjligheter till export av sina produkter. En lönsam livsmedelsexport i fredstid är därför en förutsättning för att upprätthålla försörjningstryggheten i händelse av kris eller krig. Sverige har stor potential att exportera mer livsmedel. Vi har mervärden såsom högt smittskydd och djurskydd vilket skapar säkra livsmedel, som är attraktivt på den internationella marknaden.

Den gångna mandatperioden har regeringen bedrivit ett fokuserat arbete för att främja den svenska livsmedelsexporten. Livsmedelsstrategin 2.0 med export som prioriterat område har antagits och finansiering av exportfrämjande via Business Sweden har säkerställts. Det har skett ett förenklingsarbete med exportgodkännanden och marknadstillträde. Vidare har handelsdelegationer och internationell marknadsföring av svensk mat varit ett viktigt strategiskt verktyg som har underlättat satsningar på svensk gastronomi som exportprofil. En framgångsrik svensk livsmedelsexport blir ytterligare ett sätt att stärka den svenska livsmedelsberedskapen.

Ersättning vid skördekatastrofer

Sedan ett antal år tillbaka finns det i Sverige inget offentligt finansierat stöd till lantbrukare som drabbas av skördeskador. Sedan det statliga skördeskadeskydd avskaffades har man från LRF:s sida undersökt möjligheterna till en försäkringslösning för skördeskador till följd av exempelvis omfattande regn eller torka. Det har visat sig att det inte finns någon möjlighet att erbjuda försäkringar mot skördeskador på rent kommersiell grund. Inte heller finns det något exempel på ett land där bönderna erbjuds rent kommersiella försäkringar mot skördeskador. Alla skördeskadeförsäkringar i världen, inklusive i USA, har någon form av offentlig medfinansiering.

Avsaknaden av offentlig medfinansiering av skördeskadorna innebär att de svenska bönderna har ytterligare en konkurrensnackdel i förhållande till sina utländska kollegor. Inom landsbygdsprogrammet finns möjligheter att subventionera försäkringspremier

eller program för inkomststabilisering. Det kräver dock att det finns kommersiella lösningar på marknaden.

Ett återinförande av ett system liknande det gamla skördeskadeskyddet riskerar att bli ganska ineffektivt. Däremot finns det anledning att utreda införandet av någon form av fond för katastrofskador inom jordbruket. I ett sådant system skulle ersättning i princip endast utgå vid totalskada på 100 procent, inte som i det gamla skördeskadesystemet en bedömning av om det är 50 eller 60 procent skada. Systemet bör så långt möjligt bygga på existerande struktur med jordbruksverk och länsstyrelser som förvaltande, kontrollerande och utbetalande myndigheter.

Jordbruk ska inte vara miljöfarlig verksamhet

Idag klassas jordbruk som en miljöfarlig verksamhet enligt miljöbalken. Detta skapar en känsla hos jordbrukarna av att vara misstrodda. Det är inte enbart en fråga om terminologi; i och med att verksamheten klassas som miljöfarlig riskerar inställningen hos myndighetspersoner att påverkas negativt så att fokus hamnar på att leta fel. Bönderna har svårt att få råd om hur de ska göra för att göra rätt. LRF har föreslagit att jordbruk i stället ska klassas som miljöpåverkande verksamhet. Även Miljötillståndsutredningen har föreslagit att jordbruk och livsmedelsproduktion i framtiden inte längre ska omfattas av beteckningen miljöfarlig verksamhet på samma sätt som i dag. Detta är en fråga som återkommande har lyfts i riksdagen och som det är dags att gå i mål med.

Regler, regler, regler

Man blir inte lantbrukare för att ägna dagarna åt byråkrati och Kafka-liknande processer. Det är bara att konstatera att dagens regelverk och tillämpning gör vardagen svårare för landets bönder. Att bekämpa regelkrånglet är tveklöst det vanligast förekommande medskicket vi får när vi träffar verksamma i branschen.
Studier bekräftar denna bild. Mindre företag svarar generellt att krångliga regler utgör ett hinder för tillväxt. Men det varierar mellan branscher hur omfattande problemen är. Mest påtagliga är de inom de gröna näringarna. Enligt Tillväxtverket ser 55 procent av företag inom dessa näringar lagar och myndighetsregler som ett stort tillväxthinder. Under innevarande mandatperiod har flera insatser gjorts för att minska regelkrånglet. Flera utredningar med regelfokus har initierats, en regelbekämpande struktur i form av förenklingsråd och implementeringsråd har etablerats, en rad myndighetsuppdrag på

temat har getts. Och inom EU har Sveriges regering pressat på för enklare regelverk på exempelvis jordbrukssidan vilket bland annat resulterat i förenklade grundvillkor.
Men med det sagt är regelförenklingsarbetet långt ifrån i mål. Väldigt mycket återstår. Det behövs reformer inom området som går ner på djupet och förändrar.
En hämsko i sammanhanget stavas miljöbalken. Även om syftet att värna natur och miljö är lovvärt leder lagens tillämpning alltför ofta till långa processer, otydliga avvägningar och onödig osäkerhet inom en rad samhällskritiska verksamheter, såsom jord- och skogsbruk som industri, energiproduktion, gruvnäring, infrastruktursatsningar och bostadsbyggande. Regelverket sätter i många fall käppar i hjulen för investeringar, utveckling och jobbskapande i hela landet.

Miljöbalken behöver reformeras för att skapa bättre förutsättningar för företagande, investeringar och tillväxt, samtidigt som miljöhänsynen värnas. Regelverket måste bli mer förutsebart, rättssäkert och ändamålsenligt. Lagens tillämpning krockar alltför ofta med ambitionen om ökad livsmedelsproduktion. Miljöbalken behöver reformeras och tilliten och friheten för bönderna öka. Bönderna är i högsta grad beroende av att i generationer ta ansvar för sina marker och miljön som omgärdar dem.

Det finns således redan i verksamhetens kärna incitament att ta ansvar för miljön. Därför bör en utredning tillsättas som helt fokuserar på att stärka livsmedelsföretagandets tyngd inom ramen för denna lagstiftning. Detta med syfte att få till avvägningar som idag saknas, där nyttan med lokal matproduktion på allvar tas i beaktande.
En stor källa till inflöde av nya regler är EU. Förutom att Sverige tidigt måste vara på tårna och motverka krångliga lagstiftningar från Bryssel, är det av yttersta vikt att implementeringen i Sverige sker på en miniminivå för att värna vårt lands konkurrenskraft. När Sverige lägger på extra krav och kontroller som andra länder inte har, tappar våra lantbrukare både konkurrenskraft och flexibilitet. Förenklingsrådet, som inrättades under den här mandatperioden, har här en viktig roll. Samtidigt är överimplementeringen inget nytt fenomen. Därför vill vi ge dem ett specifikt uppdrag att tillsammans med branschföreträdare genomlysa regelverk som införts bakåt i tiden, och identifiera överimplementering som hämmar konkurrenskraften för svenskt lantbruk.
Ett aktuellt exempel på EU-beslut är EU:s naturrestaureringslag som röstades igenom 2024. Kristdemokraterna motsätter sig lagen då den är ännu ett exempel på hur EU tar sig makt över frågor som bör hanteras nationellt, inte minst skogspolitiken. Skogen och

skogspolitiken är en nationell kompetens! Lagen innebär dessutom risker för minskad flexibilitet för lantbrukare och förlorad produktiv mark. Notan på nationell nivå för lagen är enorm. Lagstiftningen bör i första hand dras tillbaka. I andra hand ska genomförandet i Sverige ske på en absolut miniminivå.
För att skydda företag mot ökade kostnader till följd av regler bör därtill principen om ”en regel in, två regler ut” införas. Vi menar också att företagens inrapportering till myndigheter bör förenklas genom fler och bättre digitala lösningar.
Regelverk och myndighetsutövning bör som princip underlätta människors och företags vardag. Kristdemokraterna anser att förvaltningsmodellen och myndighetskulturerna bör reformeras i grunden. I en sådan reform ligger flera förslag: att strategiska insatser och policy ska ligga på Regeringskansliet och inte myndigheter, att se över beslut som delegerats till myndigheter för att se om de bör tas tillbaka till regeringen, att utredningsväsendet effektiviseras så vi kapar tiden mellan politisk idé och förverkligande, att myndigheter inte längre ska kunna överklaga varandra och att strategiskt viktiga myndighetsbeslut ska kunna fattas av regeringen i en ”regeringsprövning”.

Aktivistisk brottslighet

Lagar och regler ska med kraft skydda lantbruket och lantbrukarnas trygghet och möjlighet att bedriva verksamhet. Vi kan aldrig acceptera att brottsliga handlingar används för att driva en vilja att förändra samhället eller våra lagar. Aktivister som tar sig in på gårdar kränker äganderätten och skapar otrygghet. Intrång utsätter dessutom både djur och företagare för allvarliga smittskyddsrisker. Straffen speglar inte allvaret. Den här typen av brott måste bedömas som betydligt mer straffvärda. Detsamma gäller när aktivister tar sig friheter som att förhindra avverkning eller göra intrång på exempelvis torvtäkter. Därför vill vi tillsätta en utredning under mandatperioden med syfte att föreslå juridiska förändringar som kraftigt motverkar att aktivister finner det värt att ta sig friheter som förstör för de gröna näringarna.

Vildsvinen

Den svenska vildsvinsstammen är i dag långt över en hållbar nivå och orsakar stora skador på jordbruket, trafikolyckor och ökade smittorisker. För att skydda livsmedelsproduktionen och tryggheten på landsbygden behöver stammen kraftigt minska. För att lyckas krävs effektivare verktyg och regler. Möjligheten att använda

drönare vid skyddsjakt av vildsvin bör prövas i fler fall. Länsstyrelserna behöver också få möjlighet att utfärda undantagstillstånd när situationen kräver snabba och lokalt anpassade beslut.

Äganderätten

Skyddet för äganderätten och respekten för rådighet över privat egendom är enligt oss kristdemokrater helt central för ett fungerande samhälle. Detta gäller inte minst för de gröna näringarna som investerat i, vårdat och brukat sina ägor i generationer. I de fall staten begränsar möjligheten att bruka marken ska det finnas en klar, tydlig och väl tilltagen ersättningsrätt skyddad i grundlagen.

Samtidigt bör regelverk som i onödan inskränker markägares möjligheter att använda sin egen mark ses över. Ett sådant exempel är terrängkörningslagen, som bör moderniseras i syfte att underlätta för markägare att framföra terrängfordon på den egna marken.

Fiske – En viktig del av vår försörjning

Sveriges livsmedelsförsörjning är en kritisk faktor för vår nationella säkerhet. I händelse av kris eller krig är det avgörande att ha en robust och hållbar försörjning av livsmedel. Yrkesfisket spelar en central roll i detta, men dess potential är idag inte fullt utnyttjad i den nationella krisberedskapen.

Genom att bättre inkludera yrkesfisket i den nationella beredskapsplaneringen kan vi säkerställa att havets resurser används optimalt för att trygga landets livsmedelstillgång. Om mer av den fisk som fångas inom svenska kvoter skulle användas för humankonsumtion, skulle det kunna generera en betydande mängd protein för den svenska befolkningen.

En ökad konsumtion av svensk fisk skulle dessutom höja Sveriges självförsörjningsgrad gällande livsmedel, en kritisk faktor för samhällets robusthet.

Vid ett scenario där internationella handelsvägar skärs av och tillförseln av foder, gödselmedel eller importerade livsmedel stryps, erbjuder hav och sjöar en direkt tillgänglig källa till högvärdigt animaliskt protein.

Till skillnad från delar av det landbaserade jordbruket kräver fångst av vild fisk inte insatser i form av importerat utsäde eller konstgödsel. En stor del av den svenska fångsten landas i dag oprocessad utomlands eller går till foderproduktion, samtidigt som inhemska rens- och beredningsanläggningar har avvecklats. För att säkerställa att fisken

faktiskt kan komma befolkningen till del i en kris krävs att hela kedjan, från fångstfartyg och mottagningshamnar till kylkapacitet och lokal beredning, inkluderas i den civila krisplaneringen.

Kust- och skärgårdsflottan fyller även funktioner långt bortom enbart livsmedelsproduktion. Mindre och medelstora fiskefartyg med lokal kännedom är en avgörande tillgång för sjölägesbild. Yrkesfiskare rör sig dagligen i kust- och skärgårdsbandet och bidrar till kontinuerlig observation och rapportering i miljöer där statens egna resurser inte alltid är närvarande. Vid utslagen eller överbelastad väginfrastruktur kan fiskefartyg och skärgårdstonnage snabbt mobiliseras för person- och godstransporter, evakuering samt underhåll längs kusten.

Att upprätthålla denna beredskapsresurs kräver inga nya kostsamma subventioner. Den mest effektiva åtgärden är att se till att en kritisk bas av fiskefartyg, licensinnehavare och mottagningshamnar kan överleva kommersiellt i fredstid.

Genom att Livsmedelsverket (som sektorsansvarig myndighet för livsmedelsförsörjning), Statens jordbruksverk och MSB får ett samlat uppdrag att anpassa regelverk, förenkla tillståndsgivning och systematiskt integrera den blå näringen i beredskapsplaneringen, kan en kritisk infrastruktur bevaras till en minimal kostnad för staten.

Dagens fördelningssystem av fiskerättigheter inom det bottennära fisket, s.k. demersalt fiske, försvårar utvecklingsmöjligheterna. För att främja konkurrenskraft, samtidigt som en hållbar förvaltning av fiskresurserna säkerställs, bör systemet moderniseras. Det är samtidigt centralt att ett justerat system rymmer särskild hänsyn till småskaligt kustnära fiske och regional spridning. Havs- och vattenmyndigheten lämnade en utredning år 2024 som utgör en lämplig grund för det fortsatta arbetet.

Tro på svenskt skogsbruk

Skogen är en av Sveriges viktigaste strategiska resurser. Den bidrar med jobb, exportintäkter, klimatsmart råvara, biologisk mångfald och utveckling i hela landet. För många människor är den dessutom grunden för företagande, försörjning och ett levande landskap. Samtidigt har förutsättningarna för ett aktivt skogsbruk under lång tid försämrats. Osäkerhet kring regelverk, svag respekt för äganderätten och en obalans mellan brukande och bevarande har gjort det svårare att långsiktigt investera och utveckla skogsföretagandet. Under den här mandatperioden har Kristdemokraterna lett

regeringens arbete och presenterat den största skogspolitiska reformen på 30 år för att stärka skogsägarnas rättigheter och förbättra villkoren för ett aktivt brukande. Vi är på god väg, men knappast färdiga.
Kristdemokraterna för en skogspolitik som bygger på frihet under ansvar. Den som äger och brukar skog ska kunna göra det med långsiktiga spelregler och med respekt för äganderätten. Samtidigt ska höga naturvärden värnas och skogen brukas hållbart för kommande generationer.

Minska Sveaskogs ägande av skog – Stärk det privata skogsbruket

Privat ägande och brukande av mark stärker samhället. Ett brett ägande skapar ansvarstagande, långsiktighet och levande bygder. Familjeskogsbruket har under generationer byggt både välstånd och naturvärden, och fler människor bör ges möjlighet att äga och bruka skog. Samtidigt äger staten stora arealer produktiv skogsmark. Kristdemokraterna menar att statens ägande kan minska för att ge fler privata markägare möjlighet att investera, bruka och utveckla skogen. Därför vill vi ge Sveaskog i uppdrag att successivt sälja 30 000 hektar produktiv skogsmark varje år. Försäljningarna ska i första hand skapa möjligheter för familjeskogsbruk, aktiva lantbrukare och unga skogsägare att förvärva mark.

För att långsiktigt värna och stärka det privata skogsägandet behöver också jordförvärvslagens kompensationsprinciper ses över. Regelverket bör utformas så att den privatägda andelen mark i Sverige skyddas och ges förutsättningar att öka.

Ett av de främsta hindren för ett brett privat skogsägande är finansieringen. Kostnaderna gör det svårt för unga och nya företagare att etablera sig och för många familjer att genomföra generationsskiften. För att stärka det privata skogsägandet vill Kristdemokraterna därför inrätta en Skogsägarbank. Banken ska erbjuda långsiktig finansiering för skogsförvärv och bidra till att fler får möjlighet att äga, bruka och utveckla svensk skog. Vi ser även behov av att modernisera skattereglerna för generationsskiften, förbättra skogskontot samt möjliggöra längre periodisering av skogsavdraget.

Reformera målet Levande skogar

Sveriges miljömål är ett viktigt styrmedel för miljöpolitiken. Hur målen utformas får stor betydelse för vilka prioriteringar som görs, hur myndigheter arbetar och hur olika

samhällsintressen vägs mot varandra. Idag dominerar det ekologiska perspektivet medan konsekvenser för jobb, företagande och landsbygd får mindre utrymme.

Kristdemokraterna menar att miljömålet Levande skogar i dag inte fullt ut speglar skogens betydelse för Sverige. Skogen är inte bara en bärare av höga naturvärden. Den är också en förutsättning för jobb, företagande, klimatomställning och levande landsbygder. När dessa perspektiv inte ges tillräcklig tyngd riskerar besluten att bli obalanserade.

Vi anser därför att miljökvalitetsmålet Levande skogar behöver omformuleras, så att det överhuvudtaget ska vara praktiskt möjligt att uppnå. En hållbar skogspolitik måste bygga på vetenskap, transparens och väl avvägda beslut där hela skogens samhällsnytta tas till vara.

För att kunna tillvarata skogens samhällsnytta måste vi fortsätta låta den svenska modellen kring skogsbruk – frihet under ansvar – råda i praktiken, vilket innebär ståndortsanpassning och trakthyggesbruk, samtidigt som den enskilde skogsägaren har frihet att arbeta efter modellen plockhuggning/kontinuitetsskogsbruk.

Förändra tillämpningen av Århuskonventionen

Kristdemokraterna vill att Sverige genomför en reform av hur Århuskonventionen tillämpas nationellt. Syftet är att återställa en rimlig balans mellan miljöhänsyn, rättssäkerhet och enskildas äganderätt. Den svenska tillämpningen av Århuskonventionen har under senare år lett till en kraftig ökning av antalet överklaganden av avverkningar och beslut om jakt. Långa processer och stor rättslig osäkerhet gör det svårare för markägare att planera, investera och bedriva ett aktivt skogsbruk.

Samtidigt har vi sett hur aktivister använder allemansrätten för att försöka stoppa lagliga avverkningar. Allemansrätten är till för att ge människor tillgång till naturen, inte för att användas som verktyg för att sabotera laglig verksamhet eller inskränka äganderätten. När företagare hindras från att bedriva sin verksamhet drabbas både enskilda markägare och förtroendet för rättsstaten.

Därför vill vi reformera den svenska tillämpningen av Århuskonventionen och stärka kopplingen mellan överklaganderätt och lokal förankring. Kravet på lokal anknytning ska stärkas för organisationer som överklagar och pågående markanvändning ska få ett starkare skydd i miljöprövningar. Skogsbruket ska klassas som en samhällsviktig verksamhet.

Nyttja torvens potential

Torv är en långsamt förnybar svensk naturresurs av strategisk betydelse för livsmedelsproduktion, skogsbruk, trädgårdsnäring och djurhållning. Torven är en viktig råvara i odlingssubstrat och saknar i många användningsområden fullgoda alternativ. Den europeiska marknaden för odlingssubstrat beräknas fördubblas till 2050, driven av en ökad efterfrågan från livsmedelsproduktion, trädgårdsnäring och skogsplantproduktion.

Trots detta riskerar svensk torvproduktion att successivt avvecklas genom en alltmer restriktiv tillståndsprövning. Svenska torvföretag möter handläggningstider på fem till åtta år, höga prövningskostnader och en betydande osäkerhet kring nya tillstånd. När befintliga täkter avslutas utan att nya tillkommer hotas den inhemska produktionen. Följden blir ett ökat importberoende och en försvagad svensk och europeisk försörjningsberedskap.

Svensk torvskörd sker på tidigare påverkade torvmarker, huvudsakligen marker som dikats för jord- och skogsbruk. Dessa omfattande dikningar genomfördes historiskt, ofta med statligt stöd. Redan dikade torvmarker kan därför inte utan vidare jämställas med orörda våtmarker. Trots detta riskerar myndigheternas tillämpning att behandla dem på likartat sätt, utan tillräcklig hänsyn till markernas faktiska förutsättningar och tidigare användning.

Torvbruket omfattas av krav på efterbehandling. Efter avslutad skörd kan marken återvätas, återbeskogas eller utvecklas för andra ändamål utifrån lokala förutsättningar. Rätt utformad efterbehandling kan gynna biologisk mångfald, minska växthusgasutsläpp och bidra till ny kolinlagring. Till skillnad från statligt finansierade restaureringsprojekt kan torvproduktionen dessutom bidra till att finansiera efterbehandlingen genom de värden som råvaran skapar.

Samtidigt avsätter staten betydande resurser till återvätning av dikade torvmarker. Återvätning kan vara en lämplig åtgärd, men är inte den enda möjliga lösningen. Torvskörd med efterföljande restaurering bör kunna prövas som ett alternativ där förutsättningarna är gynnsamma.

Att försvåra svensk torvproduktion samtidigt som efterfrågan ökar innebär att Sverige riskerar att ersätta en inhemsk råvara med importerad torv eller andra substrat. Det försvagar vår konkurrenskraft, ökar sårbarheten i livsmedelsproduktionen och riskerar att flytta miljöpåverkan utomlands.

Sverige behöver en politik som förenar naturvård med ett ansvarsfullt nyttjande av våra egna naturresurser. Redan dikade torvmarker bör kunna användas för torvproduktion med krav på efterbehandling, i stället för att en viktig svensk råvara successivt försvinner från marknaden.

Den svenska jakten

Jakten är en viktig del av Sverige. Den bidrar till en hållbar viltförvaltning, stärker beredskapen och är en självklar del av livet på många håll i landet. För tusentals människor är jakten dessutom en källa till gemenskap, kunskapsöverföring och ett starkt engagemang för naturen.

En väl fungerande jakt fyller en viktig samhällsfunktion. Genom att hålla viltstammarna på hållbara nivåer minskar skadorna på skog och jordbruksgrödor, antalet viltolyckor kan begränsas och risken för spridning av vissa djursjukdomar minskar. Jakten bidrar därmed till både ett rikare naturliv och bättre förutsättningar för de gröna näringarna.

Kristdemokraterna menar att jaktens betydelse alltför ofta underskattas i den politiska debatten. En långsiktigt hållbar viltförvaltning bygger på lokal kunskap, ett starkt jägarengagemang och ett nära samspel mellan markägare, jägare och myndigheter. Därför vill vi stärka jaktens ställning och skapa bättre förutsättningar för en ansvarsfull viltförvaltning i hela landet.

Rovdjuren

Rovdjurspolitiken måste utformas så att människor kan leva, bedriva företag och jaga i hela landet. Förvaltningen behöver bygga på en rimlig avvägning mellan bevarandet av rovdjur och hänsynen till dem som berörs i sin vardag.

Under lång tid har många lantbrukare, jägare och landsbygdsbor upplevt att den balansen har försvagats. En växande vargstam innebär ökade angrepp på tamdjur och jakthundar, samtidigt som den påverkar möjligheterna att bedriva jakt i stora delar av landet. Det minskar också förutsättningarna att förvalta starka älgstammar, vilket får konsekvenser för jakttraditionen, livsmedelsförsörjningen och landsbygdens ekonomi.

Kristdemokraterna menar att rovdjurspolitiken behöver återfå sin legitimitet. Förvaltningen ska bygga på vetenskap, regionala förutsättningar och respekt för dem som lever och verkar där rovdjuren finns. Därför vill vi återställa balansen i rovdjurspolitiken och skapa bättre förutsättningar för både livskraftiga rovdjursstammar

och ett aktivt brukande av landsbygden. Den svenska vargstammen ska vara 170 individer, det ska bli lättare att freda jakthundar från rovdjursangrepp, och lokala förutsättningar och acceptans ska beaktas.

Möjligheterna att överklaga beslut om rovdjursförvaltning behöver ses över. Till följd av Århuskonventionen kan jaktbeslut fördröjas eller stoppas genom återkommande överklaganden, även från organisationer utan lokal förankring i Sverige. Så sent som i oktober 2026 överklagades beslut på licensjakt i Sverige av en organisation hemmahörande i Nederländerna. Sådana tilltag riskerar att undergräva förtroendet för rovdjurspolitiken och försvåra en effektiv och legitim förvaltning.

Rovdjurspolitiken måste ha legitimitet hos dem som lever med rovdjuren varje dag. Annars riskerar förtroendet för förvaltningen att urholkas.

Vargen är en del av en gemensam skandinavisk population. Regeringen har gett Naturvårdsverket i uppdrag att inleda samarbete med Finland och Norge för att ta fram en gemensam förvaltningsplan för den fennoskandiska vargpopulationen. Syftet är bland annat att skapa förutsättningar för en långsiktigt hållbar vargförvaltning och att möjliggöra ett lägre svenskt referensvärde för varg. Det är viktigt att detta arbete fullföljs.

En modern och effektiv viltförvaltning

En väl fungerande viltförvaltning förutsätter en tydlig ansvarsfördelning. I dag är ansvaret för jakt- och viltfrågor uppdelat mellan flera olika myndigheter. Det riskerar att leda till otydliga processer, längre handläggningstider och beslut som inte alltid tar tillräcklig hänsyn till helheten.

Kristdemokraterna menar att organisationen behöver bli mer sammanhållen. Därför vill vi inrätta en särskild jakt- och viltmyndighet med ett samlat ansvar för viltförvaltning, jaktfrågor och licenshantering.

En tydligare myndighetsstruktur skapar bättre förutsättningar för effektiva beslut och en mer långsiktig förvaltning. Besluten ska bygga på vetenskap, ta hänsyn till regionala förutsättningar och präglas av förståelse för både naturvårdens och jaktens betydelse. Viltförvaltningen bör så långt som möjligt beslutas nära de människor som berörs av den.

Regelverket för skydd av arter och livsmiljöer inom EU måste ge medlemsstaterna tillräcklig flexibilitet för att ta hänsyn till nationella och regionala förhållanden. Arter

som är hotade i vissa delar av Europa kan i andra områden ha starka populationer och skapa betydande problem för landsbygdsföretagande, fiske eller biologisk mångfald. De senaste årens förändringar av vargens skyddsstatus inom Bernkonventionen och EU visar att ett större nationellt handlingsutrymme är möjligt samtidigt som bevarandemålen upprätthålls. Förvaltningen av varg, säl och skarv bör i högre grad utgå från lokala och regionala förhållanden. Sverige bör fortsätta verka för att EU:s regelverk ger medlemsstaterna erforderlig flexibilitet att bedriva en effektiv och långsiktigt hållbar viltförvaltning. Förvaltningen av jakt- och fiskerättigheter bör ske med ett starkt lokalt och regionalt inflytande.

Värna jakten i hela Sverige

Statens mark är en gemensam resurs och ska förvaltas långsiktigt med hänsyn till både naturvärden och människors möjlighet att leva, jaga och bedriva friluftsliv. Möjligheten att jaga och fiska på statens mark har under lång tid varit en viktig del av den svenska jakt- och friluftstraditionen.

Under senare år har konflikterna kring markanvändningen i fjällområdena ökat. Otydliga regler och motstående intressen har skapat osäkerhet för dem som lever och verkar i området. Kristdemokraterna menar att staten behöver ta ett tydligare ansvar för förvaltningen av den mark som staten äger.

Vi vill säkerställa att statens mark fortsatt är tillgänglig för jakt, fiske och friluftsliv, samtidigt som olika intressen hanteras på ett långsiktigt och rättssäkert sätt. En bättre balans mellan olika markanspråk är en förutsättning för att skapa stabila spelregler och ett långsiktigt förtroende för förvaltningen i norra Sverige.

Rimliga regler för laglydiga jägare

Jägare som följer lagen ska inte mötas av onödig byråkrati. Regelverket för jakt ska vara tydligt, rättssäkert och proportionerligt. Den stora majoriteten av Sveriges jägare bedriver sin jakt på ett ansvarsfullt sätt och följer de regler som finns. Då ska myndigheternas utgångspunkt vara att underlätta, inte försvåra, för laglydiga jägare. Kristdemokraterna menar att onödig byråkrati och krångliga tillståndsprocesser därför behöver minska. Regelverket måste vara proportionerligt och utgå från att majoriteten av Sveriges jägare är ansvarsfulla och välutbildade. När en jägare vill byta till ett likvärdigt vapen bör processen vara enkel.

Samtidigt behöver samhället säkerställa långsiktiga förutsättningar för jaktens infrastruktur, så att jägare även i framtiden har tillgång till de anläggningar och verksamheter som krävs för ett aktivt och säkert jaktutövande. Målet är ett regelverk som bygger på tillit, ansvar och god rättssäkerhet.

Realism och långsiktighet i jaktpolitiken

Jaktpolitiken och vapenlagarna ska bygga på vetenskap, praktiska erfarenheter och en god förståelse för jaktens betydelse för viltförvaltningen och landsbygden. Nya regler ska utformas utifrån hur de fungerar i praktiken och ta hänsyn till de konsekvenser de får för jägare, viltförvaltning och samhället i stort. Det gäller inte minst frågor om ammunition och annan jaktutrustning. Innan nya krav införs måste det finnas alternativ som är beprövade, fungerar under svenska förhållanden och ger jägare möjlighet att bedriva en säker och effektiv jakt. Så länge sådana alternativ saknas bör blyammunition fortsatt vara tillåten vid jakt.

Kristdemokraterna menar att jaktpolitiken ska präglas av realism och långsiktighet. Regelutvecklingen ska bygga på kunskap och praktiska erfarenheter, med respekt för de jägare som varje dag bidrar till en ansvarsfull viltförvaltning.

Värna skjutbanorna

Skjutbanorna är en viktig del av Sveriges jakt- och skytteverksamhet. De är en förutsättning för att jägare ska kunna upprätthålla god skjutskicklighet och bedriva en säker och ansvarsfull jakt. Samtidigt fyller skjutbanorna en viktig funktion för sportskyttet, det frivilliga försvaret och Sveriges samlade beredskap.

Under lång tid har antalet skjutbanor minskat. På många håll i landet har banor lagts ned eller fått begränsade möjligheter att utvecklas. Det försämrar förutsättningarna för jakt, skytterörelsen och den kompetensuppbyggnad som är viktig för totalförsvaret.

Kristdemokraterna menar att utvecklingen måste vändas. Sverige behöver god tillgång till skjutbanor i hela landet. Därför vill vi skapa bättre förutsättningar för att bevara, utveckla och etablera skjutbanor. En väl fungerande skjutbaneinfrastruktur stärker jakten, bidrar till hög säkerhet och är en viktig del av ett robust och motståndskraftigt Sverige.

Långsiktig och ändamålsenlig naturvård

Naturvården ska vara långsiktig, men den måste också vara ändamålsenlig.
Skyddsbeslut fattas ofta för all framtid, trots att naturen ständigt förändras. Stormar, skogsbränder, omfattande insektsangrepp eller andra naturliga händelser kan på kort tid förändra de naturvärden som ett skydd en gång beslutades för att bevara.
Trots detta är möjligheterna att ompröva skyddsbeslut mycket begränsade. Det riskerar att låsa fast mark i skyddsformer som inte längre fyller sitt ursprungliga syfte.
Kristdemokraterna menar att naturvården måste präglas av både långsiktighet och flexibilitet.
Därför vill vi införa en möjlighet att ompröva och, när förutsättningarna förändrats i grunden, upphäva naturreservat och andra skyddsformer när skyddets ursprungliga syfte inte längre kan uppnås. Naturvården ska fokusera på att skydda de områden där skyddet faktiskt gör störst nytta och inte skapas för att uppnå mål om vissa procentandelar skyddad mark.

Allemansrätten

Allemansrätten utgör en viktig grund för att allmänheten ska kunna vistas fritt i skog och mark. Det är en rätt för alla människor att färdas över privat mark i naturen, att tillfälligt uppehålla sig där och till exempel plocka bär, svamp och vissa andra växter. Med rätten följer krav på hänsyn och varsamhet mot natur och djurliv, mot markägare och mot andra människor.
Nya näringar har vuxit fram, vilka i sig är positiva för landsbygden men som måste bedrivas med respekt för äganderätten och i samverkan med markägare. Idag finns en otydlighet kring var gränsdragningen går mellan allemansrätten och äganderätten. Till exempel är det oklart hur stora rättigheter allmänheten har och hur långt markägare får gå för att skydda sin fastighet mot intrång. Återkommande konflikter uppstår då markägare finner förstörda skogsplantor eller slitage på marken som ger negativa effekter för avkastningen från grödor eller då närgångna besökare befinner sig innanför hemfridszonen. Avtal med markägaren kan ge tydliga villkor för kommersiellt nyttjande av marken.
Allemansrätten behöver utredas utifrån huruvida gällande lagstiftning bättre kan anpassas efter allmänhetens och markägarnas behov. Detta berör även de angränsade lagarna, såsom terrängkörningslagen, jaktlagen och lagstiftningen kring skadegörelse och nedskräpning. Utredningen bör klargöra gränsdragningsproblematiken mellan

äganderätten och allemansrätten. Regeringen bör också utreda och föreslå regler som säkerställer markägarens acceptans och markägarens medgivande innan kommersiellt nyttjande av privat ägd mark samt tydliggöra kommersiella aktörers ansvar vid skador, återställande och kostnader och markägares möjligheter att få ersättning.

Ett värdefullt naturarv

Svenskarna är internationellt kända som ett naturälskande folk. Många av oss har vuxit upp med skogsmulle och scouter, och har tillbringat somrar på vandring, kanotleder och i tält. Naturen är inte bara en tillgång genom de tjänster som naturen producerar. Naturen bär också vår historia och utgör en viktig del av vår kultur. Genom att känna vår natur lär vi oss att vara rädda om den och vårda den. Skogsmulle var inte vilken fritidsaktivitet som helst. Det var en landsomfattande insats för att barn skulle lära sig att vara rädda om träd, insekter och djur, att inte skräpa ned i naturen och att visa hänsyn. De djupa och angelägna dragen av fostran inom både skogsmulleverksamhet och olika former av scoutverksamhet har spelat roll för de värden som präglat Sverige. Vi tror att det finns mycket att vinna på att tillgängliggöra vår fantastiska natur för fler. Men det måste ske på ett sätt som också upprätthåller respekten och vördnaden inför vår gemensamma natur. Allemansrätten är ett exempel på en fantastisk svensk institution som bara kan överleva om den respekteras. Därför vill vi införa en naturkanon som listar vårt värdefulla naturarv och främjar bildning och förståelse för Sveriges rika och unika natur; skogen, de många vattendragen, sjöarna och fjällen.

Många barn och unga växer idag upp i en stadsmiljö utan naturlig koppling till landsbygden. Vi ser idag att kunskapen om Allemansrätten försvagats, bland annat för att yngre generationer inte deltagit i mulle- eller scoutverksamhet i lika stor utsträckning som barn och unga gjorde förr, men också för att många människor som flyttat hit inte fått med sig sådan kunskap eller erfarenheter från sina länder. Vi ser också tendenser där allmänheten stängs av från vissa områden såsom stränder. Det är viktigt att både Allemansrätten och äganderätten kan respekteras i harmoni så att människor ges fortsatt tillgång till vår vackra natur. Att vi säkrar upp stöd till skötsel av vandringsleder och naturområden för rekreation och friluftsliv är därför angeläget.

Begripligt och rättssäkert artskydd

Regelverk och myndighetsutövning ska göra det enklare att bedriva ett aktivt skogsbruk, inte skapa onödig osäkerhet. Idag delas ansvaret för artskyddsfrågor mellan Skogsstyrelsen och länsstyrelserna. Det leder till otydliga processer, motstridiga bedömningar och längre handläggningstider för markägare.

Kristdemokraterna menar att tillsynen behöver bli mer sammanhållen. Den myndighet som ansvarar för skogsbruket bör också ha det samlade ansvaret för artskyddsfrågor i samband med skogsbruksåtgärder.

Därför vill vi samla tillsynen hos Skogsstyrelsen. Ett samlat myndighetsansvar skapar tydligare spelregler, bättre förutsättningar för väl avvägda helhetsbedömningar och stärker rättssäkerheten för landets skogsägare.

Regeringen har under mandatperioden tagit viktiga steg för att skapa ett mer förutsebart och rättssäkert artskydd. Det är viktigt att det arbetet följs upp, så att intentionerna får genomslag i den praktiska tillämpningen. Risken är annars att myndigheter genom egna tolkningar återskapar den osäkerhet och oförutsägbarhet som reformerna syftade till att komma till rätta med.

Camilla Brodin (KD)

Hans Eklind (KD)

Mikael Oscarsson (KD)

Larry Söder (KD)

Kjell-Arne Ottosson (KD)

Lili André (KD)